

HONVÉD ALTISZTI FOLYÓIRAT

XXXIV. ÉVFOLYAM
2022. I. SZÁM

TARTALOM

TARTALOM

Modern gondolkodású altisztek kellene.....	2
Vezető altisztként a honvéd tisztképzésben.....	3
Istenbe vetett hittel.....	6
Akik a jövőben gondolkodnak.....	8
Baleset-helyszínelés a Magyar Honvédségben.....	10
Új vezetői kompetencia nemzetközi környezetben.....	12
Életmentő őrzető.....	13
Biztonsági kihívások 2022-ben.....	14
Ahol a jövő már megérkezett.....	18
A hiperszonikus fegyverek fejlődéséről.....	20
Diákok, akik az Altishti Akadémiára „gyúrnak”.....	24
Egy idős katonazenész emlékei.....	26
Hűség mindhalálig!.....	28
Látogatásunk az oltóponton.....	29
Gárdistákkal kezdődött az új év.....	30
Bajtársi találkozások.....	30
A Honvédségi Szemle 2022/2. számának tartalmából.....	30
Humor.....	31
Történelem a falakon.....	32

Ahol a jövő már megérkezett (19. oldal)

Modern gondolkodású altisztek kellene

„A Magyar Honvédség folyamatosan fejlődik és megfelel a mai kor kihívásainak. Úgy kell képeznünk a honvédeket, hogy a társadalom azt lássa: igenis jó manapság katonának lenni” – mondta Kaszab Zoltán főtörzsszászlós, a Magyar Honvédség vezénylőzászlósa a Spirit FM *Katonadolog* című műsorának február 3-i adásában.

A műsorban Kaszab Zoltán főtörzsszászlós elsősorban az altisztek képzéséről, a haderőben betöltött szerepéről és feladatáról beszélt. Kiemelte: a sorkatonaság megszűnésével kicsit megkopott a társadalom és a Magyar Honvédség közötti szoros kapcsolat, épp ezért korábban nyilvánvalóbb volt mindenki számára, kik is azok az altisztek.

„A korábbi képzési rendszerünk is megfelelő volt. De a világ változik, a kihívások változnak, így az altisztképzést az elmúlt években fejlesztettük, modernizáltuk, ugyanis hiányzott belőle az élethosszig tartó tanulás folyamata, amely ma már elengedhetetlen. A modern haderőhöz modern gondolkodású altiszti kar kell. Hiába rendelkezünk 21. századi technikával, ha a régi módszerekkel szeretnénk vezetni őket. 2000 óta altisztek is tölthetnek be olyan beosztásokat a honvédségben, amelyekhez bizony tágabb kitekintés szükséges; nem elég az, ha valaki csak a saját mikrokörnyezetében tud tájékozódni” – szögezte le Kaszab Zoltán főtörzsszászlós.

A Magyar Honvédség vezénylőzászlósa szerint az altiszteknek öt fontos képességgel kell rendelkezniük. Ezek: a megfelelő intellektuális képesség és érzelmi intelligencia, a hitelesség, az elszámoltathatóság és felelősségvállalás, az agilitás és végül, de nem utolsósorban a fegyelem.

*Kálmánfi Gábor
Fotó: HM Zrínyi NKft.*

Vezető altisztként a honvéd tisztképzésben

Huszonhat év a Magyar Honvédség szolgálatában, 15 év a 34. Bercsényi László Felderítő Zászlóaljnál és annak jogutódjainál, 8 év a Ludovika Zászlóaljnál, hat misszió, hazai és külföldi tanfolyamok, századírónokságtól az altiszti pálya csúcsát jelentő vezénylőzászlósi beosztásáig ívelő katonai pályafutás. Az elmúlt időszak kihívásairól, tapasztalatairól beszélgettünk Sári László törzszászlóssal, aki a veszélyhelyzet ideje alatt, 2020 decemberében került a Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalj vezénylőzászlósi beosztásába.

– Miért választotta a katonai pályát?

– Édesapám felderítőként szolgált Újdörögden az 1970-es évek elején, az ő történetei fogtak meg igazán. Ezekre a mai napig úgy tekintek, mint hiteles, hőstörténetektől mentes, valós tartalommal bíró, „pályára irányító” motivációs beszélgetésekre. Egy sorkatona szemszögéből mesélte el az akkori néphadsereg általa jónak és rossznak ítélt oldalát. A hivatásos katonai pálya felé való orientációmban további megerősítést jelentettek az akkori Magyar Honvédelmi Szövetségben (MHSZ) szerzett tapasztalataim is.

– Hosszú katonai pályafutása alatt mindösszesen két alakulatnál szolgált, ami elköteleződésre, hűsége utal. Melyek voltak a ka-

tonai életútja meghatározó pillanatai?

– A sorkatonai szolgálat után a Szentendrei Katonai Szakképző Iskola és Kollégium felderítő szakára nyertem felvételt, melynek elvégzésére az ejtőernyős kiképzés, a síkiképzés, a hegyi kiképzés, a különböző terepgyakorlatok, illetve a mélységi felderítő szakma megismerése és elsajátítása adta a fő motivációt. Altiszti pályafutásomat a 34. Bercsényi László Felderítő Zászlóaljnál mint mélységi felderítő csoportparancsnok kezdetem meg, és az ott töltött 15 év alatt a század vezénylőzászlósi beosztásig jutottam. Az általam elvégzett hazai és külföldi tanfolyamok közül kiemelkedik a Portugál Különleges Erők tanfolyama, a méltán híres lamegói gyalogos harcászati kiképzés. Számomra rengeteg tapasztalatot adott a teljesített hat misszió, melyből négyet Afganisztánban (International Security Assistance Force – ISAF, Resolute Support Mission – RSM), egyet Irakban (Military Advisory Liaison Team – MALT) és egyet a Balkánon (Stabilization Force – SFOR) teljesítettem. A kiküldetések során öt alkalommal külföldi parancsnokság alatt szolgáltam, így láthattam a hadművelési területen történő tervezés, szervezés, szállítás és a napi élet irányításának sajátosságait.

– 2013 óta szolgál az MH Ludovika Zászlóaljnál, a kiképzési

részleg tervezőzászlósából lett vezénylőzászlós. Hogyan sikerült érvényesülni az új szerepkörben?

– Előnynek érzem a Szolnokról hozott tapasztalatot, illetve a Ludovika Zászlóalj kiképzési részlegén eltöltött néhány év nagyban hozzájárult ahhoz, hogy megismerjem az itt dolgozó hivatásos, szerződéses és honvédelmi alkalmazott állományt. Tudom, hogy kinek milyen képességei vannak, ki mennyire és meddig terhelhető fizikálisan és mentálisan. Az előző vezénylőzászlós aktív hazai és külföldi szerepvállalásai miatt többször láttam el megbízottként ezt a pozíciót. Tisztában vagyok vele, hogy nagyobb felelősség betölteni egy beosztást kinevezéssel, mint megbízással. Úgy érzem, hogy a kinevezés óta nagyobb bizalommal van irányomban a zászlóalj állománya, a feladatköröm komplexebb, magasabb szinten veszek részt a tervezési folyamatokban. A zászlóalj vezető állománya a mai kor követelményeinek megfelelő szemlélettel vezeti az alakulatot, így sokkal könnyebb érvényesülni ebben a szerepkörben és egyszerűbb képviselnem a beosztott állomány érdekeit.

– Hogyan tudná összefoglalni a szerepét, a vezénylőzászlósi beosztás jelentőségét, helyét a Ludovika Zászlóalj életében?

- Számomra a legfontosabb a parancsnok munkájának segítése, feladatszabásának maradéktalan végrehajtása az általa kiadott irányok mentén haladva. Vezénylőzászlóként komplex feladatot látok el, figyelemmel kísérem az altiszti és légénységi állomány előmenetelének, járandóságainak, életminőségének alakulását, felelek az Altiszti Támogató Csatorna működtetéséért, az altiszti és légénységi állomány pályán tartásának eredményességéért, a legjobb tudásom szerint képviselem a honvédelmi alkalmazottak érdekeit. Továbbá feladatomban érzem a 34. Bercsényi László Különleges Műveleti Zászlóaljnál megszerzett tapasztalatok átadását a honvéd tisztjelölti állomány részére, valamint az altiszti és légénységi állomány jelentőségének, a 21. század modern haderejében betöltött helyének és szerepének megismertetését.

- Milyen alapvetések mentén dolgozik, milyen céljai vannak?

- Az elődömhöz hasonlóan az elsődleges célom az altiszti gondolkodásmód fejlesztése, önállóságra nevelés, a felelősség keresésének igénye, a saját döntésekért való felelősségvállalás kialakítása és az ehhez szorosan kapcsolódó, érdemi alapon történő, önkéntes előmenetel tervezése az altiszti és légénységi állomány esetében is. Az alakulat nagy hangsúlyt fektet

az altiszti állomány nyelvi képességeinek fejlesztésére, ami magabiztosabb helytállást biztosít a missziókban, külföldi tanfolyamokon vagy a hazai rendezésű idegen nyelvű konferenciákon való részvételkor is. Mindennek keretét az úgynevezett ötpilléres altiszt-képzés adja, a minősítő és fokozati vizsgák rendszere, valamint a Magyar Honvédség által támogatott nyelvi és szakmai tanfolyamok. Itt van nagy szerepe a vezénylőzászlósnak, aki ezeket a képzési lehetőségeket ismerve javaslatot tesz a részlegvezetőkkel együttműködve, a parancsnok iránymutatását és elgondolását követve,

az altisztek és a légénységi állomány beiskolázására. Számomra ebben legfőbb támasz az alakulat személyügyi részlege, amely biztosítja a szakmai és törvényi háttérrel a beiskolázások sikerességéhez.

- Sajátos alakulat a Ludovika Zászlóalj, hiszen a honvéd tisztképzésért felel. Mennyiben más itt a vezénylőzászlós feladatköre? Milyen értékeket tud átadni a honvéd tisztjelölteknek?

- A vezénylőzászlós összekötő kapcsol a légénységi állomány, az altisztek és a parancsnok között. A különbséget a felelősségben látom.

A legtöbb pályakezdő tiszt szakasparancsnokként kezdi pályafutását, ezért megismertetjük a honvéd tisztjelölti állományt az Altiszti Támogató Csatorna jelentőségével, az altiszti kar felépítésével. Mivel minden végzett honvéd tisztjelölt katonai vezetővé is válik, a legfontosabb, hogy olyan, a való életben is használható elméleti és gyakorlati tudással, valamint alapvető vezetői attitűdökkel vértessük fel őket, mint a példamutató, a követelménytámasztás, a motiváltság, a következetesség és az emberségesség. Úgy gondolom, hogy az eddigi szolgálatom során megszerzett tudással és tapasztalattal hozzá tudok járulni a tisztképzés mindennapjaihoz, mindemellett felemelő érzés részese lenni annak a folyamatnak, mely során 18 éves civil fiatalok négy év alatt jól képzett vezetőkké, szakasparancsnokká, érett felnőttekké és nem utolsósorban katonákká válnak.

– Mit üzen azoknak a pályakezdő fiataloknak, akik éppen nem tudják, merre induljanak az életben: miért jó honvéd altisztnak lenni?

– A saját életemet, a saját tapasztalataimat tudnám felhozni válaszként. A Magyar Honvédség a legjobb hely arra, hogy jövőt építsenek maguknak azok a fiatalok, akik elkötelezetten akarják szolgálni a hazát. Katonai pályájuk során családjukkal együtt rendezett körülmények között, anyagi biztonságban élhetnek. A honvédség kötelékében megannyi lehetőség van a folyamatos fejlődésre, külföldi szerepvállalásra. A haderőnek köszönhetően én is megkaptam ezt. A hazai és külföldi kihelyezéseken olyan dolgokat tanulhattam és élhettem át, amit mások legfeljebb a moziban, filmekben látnak vagy könyvekben olvasnak.

– Köszönjük a lelkiismeretes munkát, céljai megvalósításához erőt, egészséget kívánunk!

Hohl Regina ha.

Fotó: Sári László törzszászlós archívuma

Életút, katonai végzettség, missziós tapasztalat, elismerések

Katonai pályafutás

1995–1996: Magyar Honvédség 54/12. Honi Rádiótechnikai Század, Boldog, sorkatonai szolgálat
1996–1998: Katonai Kiképző Szak, Felderítő Ágazat, Szentendrei Katonai Szaképző Iskola és Kollégium, Szentendre
1998–2005: MH 34. Bercsényi László Felderítő Zászlóalj 2. mélységi felderítő század, mélységi felderítő csoportparancsnok és szakasztiszthelyettes
2005–2009: MH 34. Bercsényi László Különleges Műveleti Zászlóalj, 1. és 2. Különleges Műveleti Század, század vezénylőzászlós
2009–2013: MH 34. Bercsényi László Különleges Műveleti Zászlóalj, Törzs, Felderítő Részleg, felderítő-elemző, beosztott tiszthelyettes
2013–2020: MH Ludovika Zászlóalj, Törzs, Kiképzési Részleg, tervezőzászlós
2020. december 1.: Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalj, vezénylőzászlós

Katonai végzettség

1996–1998: Katonai Kiképző Szak, Felderítő Ágazat, Szentendrei Katonai Szaképző Iskola és Kollégium, Szentendre
1997: Ejtőernyős alaptanfolyam, Szolnok
1998: Robbantásvezető és kézigránát-megsemmisítő tanfolyam, Szentés
2001: Téli alap hegyi tanfolyam, Pokljuka, Szlovénia
2002: Síkiképzés és téli hadviselés tanfolyam, Hohfilzen, Ausztria
2003: Portugál Különleges Erők alaptanfolyam, Lamego, Portugália
2003: Katonai műszaki bűvár alaptanfolyam, Szentés
2004: Rohamcsónak-kezelő tanfolyam (CSM–40), Szentés
2004: Personnel Recovery Course, Kabul, Afganisztán
2006: OKJ 54 parancsnoki szak, zászlósi tanfolyam, Szentendre
2009: Intel Analyst Course, Mons, Belgium
2010: Technical Exploitation Course, Mons, Belgium; Felderítő-elemző tanfolyam, Szolnok; HUMINT alaptanfolyam, Debrecen; Hírszerző alaptanfolyam, Katonai Felderítő Hivatal (KFH), Budapest; Intel Analyst Course, Oberammergau, Németország
2017: Összhaderőnemi Vezető Altiszti Tanfolyam (ÖVAT), Szentendre
2019: Harctéri életmentő katona (CLS) tanfolyam, Budapest

Missziós tapasztalat

2000. 03. 30. – 2000. 12. 30.: Magyar Műszaki Kontingens, Okučani, Horvátország

2004. 07. 27. – 2005. 02. 28.: Könnyűgéplógszázad, Kabul, Afganisztán
2008. 02. 02. – 2008. 09. 01.: MALT, Bagdad, Irak
2010. 10. 04. – 2011. 02. 28.: KMCS 6, Wardak, Afganisztán
2013. 03. 01. – 2013. 09. 05.: KMK, Dzsalalábád, Afganisztán
2018. 11. 16. – 2019. 06. 04. RSM, Mazar-e Sharif, Afganisztán

Kitüntetések

Békefenntartásért Szolgálati Jel, ISAF, 3 alkalommal
 Békefenntartásért Szolgálati Jel, RA (Resolute Support)
 Békefenntartásért Szolgálati Jel, IRAK Békefenntartásért Szolgálati Jel, SFOR „Army Achievement Medal”, Irak
 MALT-misszió után Szolgálati Érdemjel bronz fokozat
 Altiszti Szolgálati Jel, III. fokozat
 Altiszti Szolgálati Jel, II. fokozat
 Árvízvédelemért Szolgálati Jel
 NATO Békefenntartásért Szolgálati Jel

Istenbe vetett hittel

Klucsik János 27 évesen, ifjú törzsőrmesterként került a Magyar Honvédség Görgői Artúr Vegyivédelmi Információs Központba. Az altiszt középfokon beszél németül, mindemellett okleveles vegyész-mérnök, aki katonai területen képzeli el az életét, akár csak ahogy az az alakulat névadója esetében is történt. A kémia materiális tudománya mellett istenfélő ember, aki nem fél az ismeretlentől.

– Mi visz rá egy fiatalembert, hogy a honvédség soraiba jelentkezzen?

– Izgalmas lehetőség egy fiatal számára, hogy új dolgokat próbáljon ki, problémákat oldjon meg, tesztelje önmagát, és erre a Magyar Honvédség tökéletes hely. Kiskoromban is gondolkodtam azon, hogy a katonasághoz jelentkezsek, tesztelőnek éreztem, ám ekkor még nem volt seholy a kémia iránti szeretetem. Mindemellett a hazaszeret sokat jelent számomra. Elődeink mindent megtettek annak érdekében, hogy megvédjék országunkat. Ez a feladat ma is szükséges, és ebből én is ki szeretném venni a részemet.

– A család mit szolt hozzá, hogy katona lesz?

– Szeretteim feltétlen támogatását élveztem, akár hogyan is döntsek majd ebben a kérdésben. Istenfélő és hívő emberként hiszem, hogy

a helyemen vagyok, így a Tőle kapott bölcsességgel és tisztességgel igyekszem mindennap elvégezni a rám váró feladatokat. A baráti körben is örömmel fogadták a döntésemet.

– Egyértelmű volt, hogy vegyivédelmi területre jelentkezik?

– A kémia iránti vonzalom, úgy gondolom, nem egyik pillanatról a másikra alakult ki, ez számomra egy folyamat volt. A gimnázium matematika szakának végzése közben egyre többet foglalkoztatott a kémia és a vegyészet. Az egyetemre már ennek hatására jelentkeztem, és az alapképzés után vegyész mesterképzést végeztem el a Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Karán. Ezek után esett a választásom a honvédségre, és evidens volt számomra, hogy a megszerzett tudást a megfelelő szakcsoportnál kamatoztassam. Szeretem az érdekes,

számomra vonzó dolgokat böngészni. A Vegyivédelmi Információs Központba tartozó szakterületek nagyon fontosnak tartom, sok megoldandó problémával, ami, úgy vélem, testhezálló számomra.

– Milyen tervei vannak katonai téren?

– Jelenlegi beosztásomban töreksem mindent megtenni, szakmai és katonai téren egyaránt. Így érdeklődéssel várom a még komolyabb kihívásokat, megoldásra váró problémákat.

– Ha úgy adódna, el tudja magát képzelni más területen is a honvédségen belül?

– Alapvetően tetszettek a lövészetek és a harcászati gyakorlatok, amiken eddig részt vettem, valamint a tereptan-foglalkozások, -feladatok. Véleményem szerint jó, ha az ember minél több mindenhez ért, erre tanítottak a szülői házban is, és ezt követendő példának tartom. Ha az életem úgy alakulna, el tudnám képzelni magam a katonaság más területein is, de alapvetően ezt a területet szeretném a jövőben is képviselni, itt szeretnék kiteljesedni.

– Milyen emlékeket idézne fel az alapképzéséről?

– Újszerű élmény volt számomra, mivel előtte nem nagyon tapasztaltam meg ilyesmit. Viszont tudtam, hogy a helyemen vagyok, és én mondtam rá igent, tisztában voltam vele, hogy ezen át kell esni. Igen, le kellett nyomnunk pár fekvőtámaszt, futottunk jó pár kilométert, ugyanakkor tetszett, hogy együtt csináltunk mindent, pontosan azért, hogy megtanuljunk egymást segíteni, a gyenge pontokat megerősíteni. Nekem tetszett az alapképzés, aki meg nem akarta végigcsinálni, vagy máshogy képzelte el, és kiábrándult

belőle, annak megvolt a lehetősége a váltásra.

– Hogyan fogadták a kollégái az alakulatnál?

– Emlékszem az első napomra. Leültünk az irodában, és alaposan kifaggattak, hogy miért és hogyan jutottam el ide. Elmeséltem nekik, utána voltak kérdéseik, ahogy ez lenni szokott. Mindenki érdeklődve, segítőkészen és kedvesen fogadott. Tudták, hogy idő kell, amíg belerázódok a mostani helyzetbe, és azt is, hogy anno ők is így kezdték. Ezúton is köszönöm nekik a türelmüket, segítségüket. Úgy hiszem, jó kapcsolat alakult ki a kollégákkal, mely azóta is tart.

– Megfordult a fejében, hogy missziós szolgálatot vállal?

– Úgy érzem, ez egyelőre komolyabb kihívást jelentene számomra, de ha oda kellene mennem, hiszem, hogy Isten adna elég erőt és bölcsességet ahhoz, hogy megálljam a helyemet a külszolgálatban is, távol a megszokott környezetemtől. Ez természetesen sok felkészülést igényelne az életem minden területén. Talán néhány év múlva, több tapasztalat birtokában kipróbálom magam ezen a területen is.

A nemzetközi nőnap alkalmából szeretettel köszöntjük a katonanőket és a katonafeleségeket, a Honvéd Altiszti Folyóirat minden kedves hölgy olvasóját!
A Szerkesztőbizottság és a Szerkesztőség

– Gyakran említi a hitét. A matematika és a kémia materiális tudománya és az Istenben való hit milyen módon fér össze egymással az életében?

– Vajon a modern tudomány és az örök Istenben való hit között nincs kapcsolat? Valóban ellentmond egymásnak az ész és a hit? Hogy katonai kifejezéssel éljek: ez az egyik fő frontvonala a Biblia elleni támadásoknak. De úgy gondolom, hogy a tudomány sohasem mondott ellent a Szentírásnak (sem fordítva), hiszen az az Isten ihletett szava. Ő, aki megteremtette a világmindenséget, aki létrehozta a természeti törvények bonyolult rendszerét, ő szólít meg engem is személyesen a Bibliában. Ez nem egy részletes tudományos tankönyv (habár nem mond ellent annak), hanem az élő Isten megnyilvánulása. Éppen ezért nagyon jól megfér az életemben a tudomány és az Istenbe vetett szívbeli bizalom.

– Milyen elképzelései, tervei vannak az önképzésre, esetleg a tanulásra?

– Mindennap tanulok valami újat, és úgy vélem, hogy ez életünk végéig elkísér bennünket. Katonai és szakmai szempontból is ezt látom, próbálom képezni magam, ellesni, eltanulni a szakmailag képzetebbektől, tapasztaltabbaktól, amit csak lehet. Kutatási területen a határ a csillagos ég, rengeteg érdekes téma áll rendelkezésre, azonban még nem alakult ki

egy határozott kép bennem, merre induljak. Katonaként több képzésen is részt vettem már az alapkiképzés óta. Az Altiszti Alaptanfolyamon megszerzett tudást és ismereteket sikerült felhasználni és kamatoztatni, hiszen a korábban már elsajátított ismeretanyagot mélyítettük el és bővítettük ki új elemekkel. Igyekszem tudássá tökéletesíteni a mindennapok során tanultakat. Civil tanulmányok tekintetében az európai 8 fokozatú skálán jelenleg a 7. szintnél járok a mesterképzés megszerzése után. Az utolsó, a nyolcadik szint, a doktori iskola van még hátra.

– A magánélet területén milyen tervei vannak?

– Jelenleg egyedülálló vagyok, de a későbbiekben szeretnék családot, és idővel részesülni a gyermekáldásban is. Igyekszem megtalálni azt a személyt, aki társam lesz majd életem további szakaszában.

– Mit üzen a következő generáció tagjainak, akik szintén a vegyész és katonai pályát választják?

– Törekedjenek a minél nagyobb, széles körű tudásbázis kiépítésére, hiszen csak ezáltal tudunk előrehaladni. Igen fontos szakterületet választottak, ami teljes szívet, lelket vár az embertől. Kívánom, hogy sikeresen tudják megélni a katonai mindennapokat!

*Kaszó Gábor főtörzsőrmester
A szerző felvételei*

Akik a jövőben gondolkodnak

Beszélgetés Beluzsár Tamással, a Magyar Honvédség Parancsnoksága Társadalmi Kapcsolatok és Életpálya Fejlesztési Főnökség főnökével

Alig féléves a Magyar Honvédség legfiatalabb katonai szervezete, a Magyar Honvédség Parancsnoksága Társadalmi Kapcsolatok és Életpálya Fejlesztési Főnökség. Feladata, feladatrendszere nem új, de mindenképpen más megközelítésben jelenik meg, mint bármikor ez idáig. Talán még soha nem volt ennyire kiemelt fontosságú a társadalmi elismertség növelése, a katonákról való gondoskodás, mint mostanában, a Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program égisze alatt. A szervezet feladatairól és jövőbeni tervekről Beluzsár Tamást, az MHP TKÉFF vezetőjét kérdeztük.

– Mit jelent a TKÉFF, hogyan jött létre?

– A Társadalmi Kapcsolatok és Életpálya Fejlesztési Főnökséget a Magyar Honvédség parancsnoka 2021 nyarán hozta létre azzal a szándékkal, hogy a honvédség és a társadalom közötti kapcsolat tovább erősödhessen és a civil szféra az eddiginél sokkal többet profitálhasson azokból az alapértékekből, amelyek a katonalét meghatározói. A meglévő kapcsolatokat ápolni kell, de azok további fejlesztése is elengedhetetlenül szükséges, hiszen a társadalomból építkezünk. Fontos, hogy a katonai hivatást választók részére tervezhető karriert alkossunk és azt folyamatosan nyomon is kövessük. Az életpálya-fejlesztés keretében mind a szerződéses, mind a hivatásos állomány részére egy olyan katonai pályaképet tervezünk, amely a nyugdíjazásig biztosítja a szakmai fejlődést és az előmenetelt, ám kiterjed azokra is, akik hamarabb válnak ki a szervezetből, lehetőséget adva a civil munkahelyeken való sikeres elhelyezkedésre is. Felismertük, hogy a fiatal – különösen a legénységi – állomány körében sokan pályafutásuk elején még nem terveznek egész életen át tartó katonai szolgálatot. El kell fogadnunk, hogy a „bölcstől a sírig” tartó szolgálat esetükben másként valósul meg, mint azoknál, akik a Magyar Honvédség aktív tagjai maradnak egész pályafutásuk során. A civil munkaerőpi-

acon elhelyezkedő katonák is értékes, a honvédelmet erősítő állampolgárok, akikkel a kapcsolatot továbbra is fenn kell tartani. Tudjuk, hogy a katonai fejlesztések töretlenségének kulcsa, hogy a társadalom elfogadja és támogassa a katonákat. El kell mondjam, ezen támogatottság elnyerése nem csupán a parancsnokok és a vezetőink feladata, hanem minden katonáé és honvédelmi alkalmazotté is.

– A jelenleg már állományban lévő katonákat miben tudja segíteni a TKÉFF?

– Számos projekttel készülünk, amelyekkel javítani szeretnénk a katonák helyzetén. Megkezdődött a szervezeten belüli munkafolyamatok racionalizálása, az elégedettségmérés intézményének kidolgozása, és nagyobb hangsúlyt szeretnénk fektetni a legénységi állomány és az altisztek irányából érkező kezdeményezésekre is. A hatékonyabb toborzás és a katonai pálya presztízsének növelése érdekében szeretnénk marketingstratégiáját. Ezek, azt gondolom, viszonylag hamar és közvetlenül érezhető változások lesznek. Vannak azonban olyan feladataink is, amelyek eredményeit az állomány hosszabb távon tapasztalhatja. Gondolok itt például a „rekonverzióra”, amely vonatkozásában most kezdtünk tárgyalásokat azokkal a munkáltatókkal, akik a katonai pályát elhagyók részére a civil szférában tudnak majd megfe-

lő munkahelyet biztosítani. Mindezzel együtt az idősebb korosztály – akár a nyugállományúak – részvételével is tervezünk programokat, ahol ők, akik a katonai múltjukat tekintve nagy tapasztalattal bírnak, támogató segítséget tudnak nyújtani a fiatalabb generációnak.

– Úgy hallottuk, hogy az állományt érintő kedvezményrendszer kibővítésén is dolgoznak. Mit lehet erről tudni?

– Így van, folyamatosan bővülő kedvezményrendszerrel számolunk. Számos céggel már most is kapcsolatban áll a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség, így a katonáknak több mint harminc üzlethálózatban, kereskedelmi vagy szabadidős ponton van lehetősége kedvezményt igénybe venni. Mi ezenfelül, első körben harmincöt céggel kezdtünk tárgyalásokba a lehetőségek kibővítése céljából.

– Hogyan épül fel a főnökség állománya, honnan érkeztek a munkatársak?

– Főnökségünk állománya hivatásos, szerződéses katonákból és honvédelmi alkalmazottakból áll. A pályafutásomat én is hivatásosként kezdtem, majd a magán pénzügyi szektorban, később pedig az állami pénzügyi területen vezetőként, felsővezetőként dolgoztam. Jelenleg honvédelmi alkalmazottként vagyok a szervezet tagja. Az a döntés, hogy nem hivatásos jogviszonyban látom

el ezeket a feladatokat, parancsnok úr azon törekvését is mutatja, hogy a társadalom kapcsolata a Magyar Honvédséggel mennyire fontos, és talán civilként jobban érvényesíthetem a katonák érdekeit a civil társadalomban, hangsúlyozva, hogy a haza védelme a közös ügyünk és kötelességünk. Az MHP TKÉFF munkatársai között - a katonákon kívül - jellemzően rendészeti felsőfokú végzettséggel is rendelkező marketingszakértők, szociológusok, pszichológusok, kommunikációs és médiszakértők találhatók meg. Azt tudom mondani, hogy a feladatok ellátásához a legátfogóbb ismeretekkel rendelkező kollégákat választottunk ki, akik nemcsak a tanulmányaik, de közvetlen munkatapasztalataik révén is alkalmasak a kitűzött cél megvalósításában való aktív közreműködésre. Természetesen e célok eléréséhez kiemelten fontos a katonáállomány

véleménye és tapasztalata is, amelyet - többek között - a már említett elégedettségméréssel is szeretnénk megismerni. A főnökség állománya azonban még közel sem teljes, ezért várjuk mindazok jelentkezését, akik a bemutatott törekvésekkel egyetértve tenni akarnak közös céljaink elérésének érdekében.

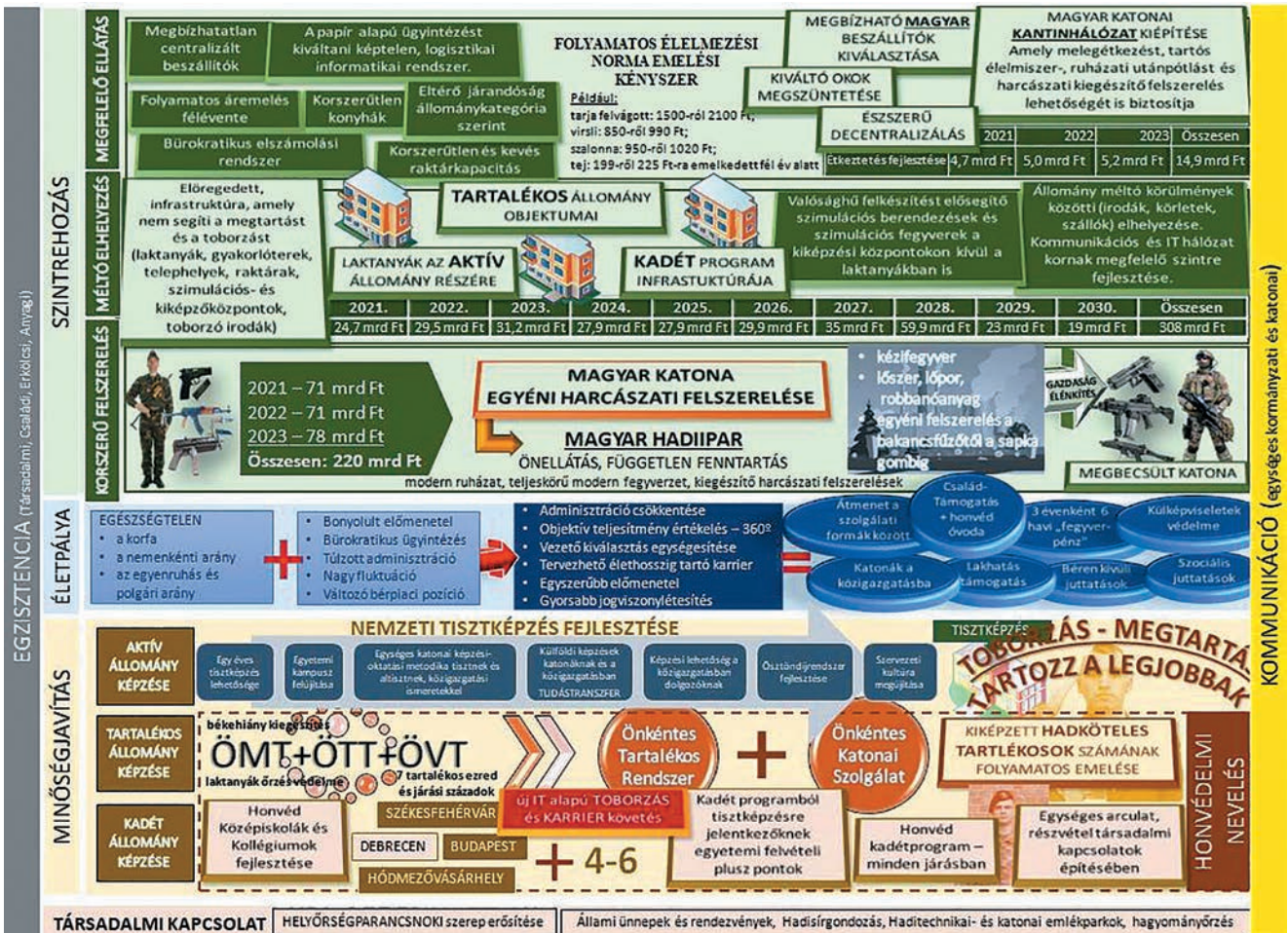
- Milyen üzenetet juttatna el mindenképpen az új generációknak, vagyis a pályakezdő fiataloknak?

- Azok, akik hozzánk csatlakoznak, jó és egyben nehéz döntést is hoznak. Azonban a katonai karrierjük során olyan élményben lesz részük, amit egész életükben jó szívvel fognak majd emlegetni. Később bárhogy is alakuljon életútjuk, újra és újra egykori bajtársakkal hozza majd össze őket az élet, akikkel örömmel fognak emlékeket felidézni. A számtalan közös élmény közül talán néhány a sikeres jövő kulcsa lesz.

Mindazoknak pedig, akik felismerik, hogy a katonai hivatás számukra az az életforma, amiben életüket tartósan élni kívánják, olyan karriert kínálunk, amely - a korábbi évek akár negatív tapasztalataitól eltérően - biztos megélhetést és egzisztenciát kínál mind az egyénnek, mind a családjának. A hozzánk csatlakozó fiataloknak - azon túl, hogy szakmát adunk a kezükbe - egy olyan karrierpályát tervezünk, amely során nemzetközi képzésekben és missziókban szerezhetnek gyakorlatot és tapasztalatot. A Magyar Honvédség technikai eszköztárának bővülésével a kor legmodernebb felszereléseivel sajátíthatják el a katonai szakma fortélyait, miközben a civil munkaerőpiaci bérekkel lépést tartó jövedelmet és juttatási csomagot biztosít számukra a honvédség.

Braczkó Gábor ha.

Fotó: A szerző felvétele

A „Magyar Katona Program” (Forrás: Az MHP TKÉFF – betűhív közlés)

Baleset-helyszínelés a Magyar Honvédségben

2016 március elsejétől, nemzetközi mintára, a szövetségi elvárásokhoz igazodva megalakult a Magyar Honvédség Katonai Rendészeti Központ, önálló, dandár jogállású szervezetként. Ettől az időponttól kezdve a Magyar Honvédség tulajdonában lévő vagy általa üzemeltetett gépjárművek baleset-helyszínelését a Katonai Rendészeti Központ 24 órás járőrszolgálatát látja el.

Elsősorban rendészek, másodsorban helyszínelők

Az országos hatáskörrel rendelkező szolgálat összesen hét körzetben látja el feladatát, Budapest, Debrecen, Szolnok, Hódmezővásárhely, Kaposvár, Székesfehérvár, valamint Győr központtal. A baleset-helyszínelést végző katonák a szakkiképzésüket a Rendőrségi Oktatási és Kiképzési Központban, Dunakeszin szerzik meg, amelyet évenként egy-egy hét továbbképzés is követ. Ez azért szükséges, mert a honvédség különleges feladatai miatt a katonai közlekedési balesetek helyszínén alkalmazott eljárások sok esetben eltérnek a polgári közlekedési balesetek helyszínelésétől.

A katonai rendész járőrök szolgálata a katonai rend és fegyelem fenntartására irányul, melynek keretén belül a katonai személyek és honvédségi gépjárművek ellenőrzését hajt-

ják végre. Feladatukat az év minden napján, 24 órás szolgálati váltásokban végzik. A szolgálati feladatok ellátása során, ha honvédségi gépjármű érintett bármilyen közlekedési balesetben, akkor minden esetben ők végzik a balesetek helyszínelését is. Ez a szakfeladat nemcsak itthon, hanem nemzetközi missziókban is állandóan jelen van. A baleseti helyszínelést végző katonák elsősorban rendészek, és csak másodsorban helyszínelők. Közlekedési baleset során a szolgálati gépjármű vezetőjét és annak utasait is rendészeti ellenőrzés alá vonják. Amennyiben valamilyen rendellenességre derül fény, akkor a katonai rendész a helyszínen eljár. Ez lehet figyelmeztetés, feljelentés, valamint akár előállítás is. Sajnos egyre gyakoribb a vadgázolás az ország területén. Ilyenkor is azonnali jelentési kötelezettsége van a gépjármű vezetőjének, és természetesen nem szabad elhagynia a helyszínt. Ha a vad megsérült vagy

elpusztult, akkor a területileg illetékes vadásztársaságot is értesíteni kell.

Mit nevezünk gépjárműbalesetnek?

Elsőként a gépjárműbaleset fogalmát célszerű tisztázni. A vonatkozó meghatározás szerint gépjárműbaleset alatt legalább egy mozgó közúti, vasúti, vízi vagy légi jármű, továbbá közúti közlekedés körében állatot hajtó (vezető) személy részvételével vagy ilyen jármű mozgásából eredően bekövetkezett, általában a közlekedési szabályok szándékos vagy gondatlan megszegésével gondatlanságból, illetőleg véletlenül előidézett olyan váratlan eseményt értünk, amellyel ok-okozat összefüggésben egy vagy több személy meghalt, megsérült vagy dologi kár keletkezett. A Magyar Honvédséget illetően gépjárműbalesetnek minősül a közúton, a katonai objektum területén vagy terepen előre nem látott, hirtelen bekövetkezett mindazon baleset, amely okozati összefüggésben van a közlekedés veszélyeivel, s amelynek következtében valaki meghalt, megsérült, egészségében károsodott, illetve anyagi kár keletkezett. Mivel a honvédség a speciális feladataiból adódóan is a polgári rendszabályoktól eltérő (azoktól sokkal szigorúbb) szabályozókkal rendelkezik, ezért nemcsak a KRESZ-t, hanem a saját dokumentumokat is figyelembe kell venni.

A balesetek bekövetkezésekor – minden esetben – értesíteni kell a baleset helye szerinti területileg illetékes katonai rendész járőrszolgálatot, az állományilletékes pa-

rancsnokot vagy ügyeletes tisztet. Jelenteni kell a baleset helyszínét, az esetleges személyi sérülésre vonatkozó adatokat és az anyagi kár becsült nagyságát. A helyszínelő az értesítést követően felveszi a kapcsolatot a balesetben érintett katonával, tőle informálódik a közlekedési baleset helyszínéről, a személyi sérülés, valamint a közlekedés zavarásának fokáról.

Vannak esetek, mikor a baleset-helyszínelő a rendőrséget is értesíti, például ha személyi sérülés történt, ha külföldi állampolgár érintett a balesetben, ha egyik fél sem ismeri el a felelősséget, illetve ha szolgálati gépjármű balesete esetén a másik (polgári) fél elhagyja a helyszínt.

A helyszínelésnél előforduló hibák

Az elmúlt időszakban a balesetek zöme a közlekedési szabályok be nem tartása, figyelmetlen, gondatlan vezetés, szabálytalan hátramenet, a forgalmi irányító jelzőberendezés figyelmen kívül hagyása, a buszsáv engedély nélküli használata, valamint a nem a látási és útviszonyoknak megfelelő vezetés miatt következett be. A baleseteknél az érintettek gyakran megsértik a vonatkozó előírásokat. A leggyakoribb probléma, hogy a közlekedési balesetet csak utólag jelentik az érintettek a helyszínelő szolgálat felé, pedig annak azonnali bejelentési kötelezettségét mind a KRESZ,

mind a szakmai szabályzók is tartalmazták. A bejelentés indokolatlan elmulasztása feljelentést von maga után. Előfordul az is, hogy az érintettek a káresemény megtörténte után elhagyják a helyszínt (teljesen jó szándéktól vezérelve, hogy ne akadályozzák a forgalmat), viszont ezt csak a helyszínelő engedélyével tehetnék meg. A helyszínelés befejezéséig a balesetben részt vevő szolgálati gépjárműveket is „eredetben” kell megőrizni, nem szabad hozzájuk nyúlni (pl. törölgetni, megpróbálni a különféle elemeket visszailleszteni a helyükre), mivel ezzel akadályozzák és hátráltatják a baleset körülményeinek vizsgálatát, tisztázását. A baleset helyszínének a megváltoztatása is tilos.

Az állomány tagja, amennyiben saját gépjárművel balesetet szenved, kérheti a rendészek segítségét.

Ebben az esetben csak támogatást tudnak nyújtani a helyszínelők, magát a helyszínelést – ha szükséges – a rendőrség végzi. A helyszínelőnek a közlekedési baleset helyszínén és azt követően sincs lehetősége befolyásolni az eseményeket, minden körülmények között pártatlannak és objektívnek kell maradnia. Viszont a lehetőségek szerint, a törvényes keretek között mindent meg fog tenni az állomány tagjának védelmében.

A gépjárművezetőnek – és a gépjármű parancsnokának – ismernie kell a KRESZ-t és a honvédség által előírt szabályokat. Azokat minden körülmények között be kell tartania. Ismernie kell a rábizott technikát, annak sajátosságait. Tisztában kell lenni a szolgálati gépjármű vezetésének feltételeivel, az okmányok meglétével és azok helyes vezetésével, a gépjármű kötelező tartozékainak meglétével, valamint az ide vonatkozó honvédségi szabályzókval is.

Elengedhetetlen és kötelező a gépjármű első elindulás előtti ellenőrzése. Amennyiben a fenti feltételek rendben teljesülnek, akkor a járőreinkkel valószínűleg csupán egy ellenőrzés során találkozhatnak a katonák, és nem lesz alkalmuk baleseti helyszínelőként megismerni őket. A magam és társaim nevében balesetmentes közlekedést kívánok mindenkinek!

Új vezetői kompetencia nemzetközi környezetben

Az „ASK or TASK” folyamata

Az „ASK or TASK”-folyamat egy újonnan beazonosított, értékes vezetői kompetencia, amely különösen nemzetközi környezetben elengedhetetlen eszköz.

Mielőtt átvettem volna a KFOR vezénylőszázlói pozícióját, részt vettem a NATO vezető altiszti tanfolyamán (Senior Enlisted Leaders Course – SELC) Oberammergauban, Németországban (NATO School). Ez a kurzus kötelező mindazoknak, akik várhatóan vezető altiszti beosztásba kerülnek, vagy már éppen ilyen beosztást töltenek be valamilyen NATO-parancsnokságon, esetleg a NATO aktuális műveletében. A tanfolyam egyébként nemcsak a vezető altisztek számára szól, hanem a fiatal rajparancsnoktól a szervezet parancsnokáig mindenkire vonatkozatható, legyen szó vezető altiszti és beosztott, tiszt-altiszt, vagy akár vezetői és vezetett viszonyról. Nagyszerű lehetőség volt részt venni rajta és tanulni erről az új folyamatról.

A vezetői kompetencia kiválóan alkalmas olyan működési környezetben való alkalmazásra, ahol a nemzetek különböző vezetői struktúrákat használnak nemzeti sajátosságaik és egyéni tapasztalataik alapján. A vezetés és irányítás, valamint a kapcsolattartás során figyelembe kell azonban venni a nemzetek specialitásait, eltérő felkészülési rendszerüket, a katonák vallási hovatartozását és eltérő tapasztalatait. Ezek tükrében hozhatók meg a döntések: mikor, milyen feladatot kell szabni, kit lehet felkérni egy adott feladat megoldására, és azt ki teheti meg. Éppen ezért ebben a vezetési módban kiemelt fontosságúak a személyes kapcsolatok.

Kérés, felkérés (ASK)

Vezető altisztként a vezénylőszázlós egy parancsnoki csoport, azaz egy ún. Command Group tagja. Ezzel

párhuzamosan egy kapocs egy jól kialakított rendszerben az alárendelt egységek, valamint a vezető állomány között; munkáját a beosztott vezető altisztek együttműködésével és támogatásával végzi. Nemzetközi környezetben ez az adott nemzet által delegált vezető altiszti jelenti, aki sok esetben alacsonyabb rendfokozatú, vagy éppen nem vezetői területről érkezett.

Az ASK kifejezés jelentése kérés, felkérés, de valójában több annál, inkább javaslat vagy ajánlás, amely segíti a vezetőt a rendszer jobbá tételében. Még a vezető altiszt sem rendelkezik azzal a privilégiummal, hogy magasabb rendfokozatúaknak feladatot szabjon, ugyanakkor tanácsokkal, javaslatokkal, észrevételekkel lehet, sőt kell segíteni a parancsnokot elképzelései, döntései kialakításában. Egy jól működő parancsnok-vezénylőszázlós kapcsolat során nem kéri, hanem inkább elvárja a vezető, hiszen alapvetően támaszkodik az altiszti állományra, amely az adott szervezet vagy rendszer meghatározó eleme. Ezért is említik és kezelik az altiszti/legénységi állományt a szervezet gerinceként („backbone of the force”). Ez különösen jelentős nemzetközi környezetben, ahol a vezető altisztek a beosztottakon keresztül a rendszer „szemei és fülei”, akik látják, érzékelik a mindennapi változásokat, rezdüléseket mind a helyiekkel, mind a más nemzetek katonáival való kapcsolattartás során. Műveleti környezetben, ahol „a küldetés az első” („Mission first!”), elengedhetetlen, hogy a vezető minden információt, tanácsot, javaslatot pontosan és időben megkapjon.

Feladatszabás (TASK)

A feladatszabás értelmezése sokkal egyszerűbb az előbbieknél. Egy olyan bürokratikus rendszerben, mint a hadsereg vagy egy művelet, elengedhetetlenek az utasítások és feladatszabások. A parancsnoknak a feladat végrehajtására vonatkozó utasításokkal és parancsokkal kell irányítania az alárendelt/kirendelt állományt. Ez garantálja a feladatok pontos és eredményes ellátását, amely mind a parancsnok, mind a beosztott állomány közös érdeke.

Akár szóban, akár írásban kapja a szervezet vagy beosztott a parancsot, a feladatot mindig azonos módon kell végrehajtani. Ezért a TASK-nak pontosnak, érthetőnek könnyen értelmezhetőnek és tömörnek kell lennie a későbbi félreértések elkerülése érdekében. Műveleti környezetben különösen fontos a parancsok egyértelmű végrehajtása, függetlenül a nemzetek esetleges sajátos érdekeitől, a feladat-végrehajtásban részt vevők egyéni nézeteitől. Ez a hozzáállás segíti a parancsnokot a művelet sikeres irányításában és végrehajtásában. Bármilyen furcsának is tűnik, ezt az eljárást automatikusan alkalmazzuk a mindennapi életünkben, amikor családunkkal és barátainkkal kommunikálunk.

Érdemes tehát odafigyelni arra, hogy ki, mit, mikor kér, vagy mikor és milyen formában utasít; ehhez elengedhetetlen a kommunikációs készségek fejlesztése, ami egy következő jelentős téma és eszköz a vezetés rendszerében, és ezzel minden vezetőnek kiemelten foglalkoznia kell.

Zsíros Tamás főtörzsszázlós
Fotó: KFOR

Életmentő Őrvezető

„Az elsősegély azonnali segítségnyújtás vagy beavatkozás, amelyet a sérült kap valamely sérülése vagy hirtelen egészségkárosodása miatt a mentők, orvos vagy más személy megérkezése előtt.”
Elsősegély kézikönyv

Mindig is fontos volt a katonák életében a példamutató magatartás, a laktanya kapuján belül és kívül egyaránt. Különösen hangsúlyos ez napjainkban. Rohanó világunkban az emberek nem fordítanak kellő figyelmet egymásra – de szerencsére vannak kivételek. A közelmúltban a Magyar Honvédség Légi Műveleti Vezetési és Irányítási Központ (MH LMVIK) Támogató Zászlóaljánál szolgálatot teljesítő Pusztai Noémi őrvezető példamutató helytállásával hozzájárult egy balesetet szenvedett gyermek életének megmentéséhez. Megkértem az őrvezetőt, mutakozzon be olvasóinknak és mesélje el, mi is történt 2021. szeptember 11-én Daruszentmiklóson.

2016 decemberében szereltem fel területvédelmi tartalékosnak a Magyar Honvédség 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred 17. Területvédelmi Zászlóaljhoz, majd 2019 márciusában „átszereltem” szerződéses állományba. Az alapképzésem Tatán a Klapka György Lövészdandárnál zajlott. Szerződéses állományba vételelem után továbbra is eredeti alakulatomnál szolgáltam. 2020. december 20-án kerültem az MH LMVIK Támogató Zászlóalj (Speciálisan Erődített Létesítmény - SEL) állományába, századírónoki beosztásba. 2019 októberében kezdtem meg gyakorló mentőápoló OKJ-s képzésemet, amit 2021. július 15-én fejeztem be. Más irányban is szerettem volna fejleszteni tudásom, így 2020 decemberében beiratkoztam egy újabb képzésre: 2021 novemberében környezetvédelmi technikus képzést szereztem.

2021. szeptember 11-én, szombaton Daruszentmiklóson a katasztrófavédelmi szolgálat által szervezett védelmi minősítő gyakorlaton és vizsgán vettem részt. A rendezvényen a gyakorló terület melletti játszótéren egy ötéves gyermek a quadjával nagy sebességgel egy parkoló autónak ütközött. A be-

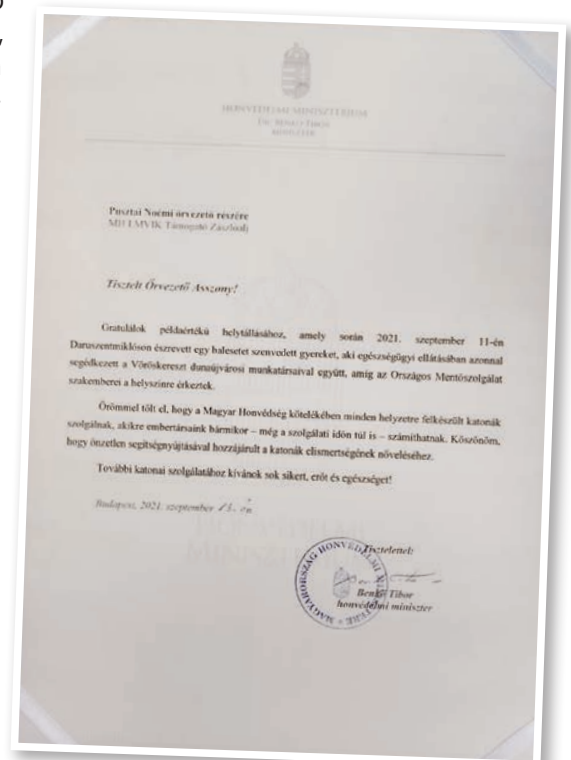
csapódás hangjára és a gyermek sírására lettem figyelmes. Azonnal odamentem és felmértem a sérült állapotát – ebben segítségemre volt mentőápolói képzésem.

A szemtanúk beszámolója szerint a gyerek az ütközés következtében kétszer megpördült a kocsiján, majd az autó lökhárítójának csapódott a lába. A baleset következtében a homloka, a jobb karja és jobb lába sérült meg, illetve a gerincsérülés gyanúja is fennállt. Azonnal megkezdtem az ellátását, amelyben segítségemre voltak a Vöröskereszt dunaújvárosi munkatársai is. Kértem őket, hogy hívják a mentőket. Az esetkocsi és mentőhelikopter kiérkezéséig a gyermeket megfigyelés alatt tartottam. Az ellátásról tájékoztattam a helyszíre kiérkező mentős kollégákat, ezután átadtam nekik a sérültet. A gyermeket mentőhelikopter szállította Székesfehérvárra, a Fejér megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórházba.

A napom átlagosnak indult, nem gondoltam volna, hogy ilyen eseménynek leszek a részese. Örülök, hogy segíthet-

tem a gyermekem, és sikerült megmenteni az életét. A helytállásomért Benkő Tibor honvédelmi minisztertől elismerő levelet, Berec Zoltán dandártábornoktól, az MH LMVIK parancsnokától pedig emlékérmeket kaptam.

*Lejegyezte: Surányi Barnabás zászlós
Fotó: archív felvételek*

BIZTONSÁGI KIHÍVÁSOK 2022-BEN

Az amerikai Defense News portál 2021 végén számos védelmi minisztert, szövetségi és kormányzati vezetőt, katonai parancsnokot, hadiipari vezetőt és elemzőt kérdezett arról, hogy szerintük milyen biztonsági kihívások és problémák várhatók 2022-ben. Írásunk a beérkezett válaszokból idéz egy csokorra valót.

EGYESÜLT KIRÁLYSÁG

Ben Wallace, az Egyesült Királyság védelmi minisztere szerint az elkövetkező hónapokra romolhatnak a globális kilátások, de 2022 végső megítélése attól függ majd, hogyan reagálunk a kihívásokra. A biztonságunk a világ egyes részein tapasztalható gyengülése nem elszigetelt jelenség, hanem előre eltervezett támadás a szabályokon alapuló nemzetközi rend ellen, amely több mint fél évszázada őrzi a békét a földön. Nemzeti és nemzetközi konfliktusok természetesen mindig lesznek, de azok erős nemzetközi rendszerrel békésen megoldhatók.

A szélsőségeség és a terrorizmus is egyre több helyre eljut, a szervezett bűnözés pedig igyekszik megtalálni a jogvédelem hiányosságait. Ezek a nemzetközi szereplők nemcsak az általunk értéknek tartott demokráciát, szabadságot és jogállamiságot hagyják figyelmen kívül, hanem harcolnak is ezek ellen.

Egy ilyen, egyre inkább versengéssel jellemezhető korszakban egy „globális Britannia” számára nincs más választás, minthogy proaktív, problémamegoldó és terhet átvállaló nemzetként lépjen fel. Ehhez a források is biztosítva lesznek, nem utolsósorban a védelmi beruházások 14%-os növelésével.

Wallace szerint a siker érdekében azonban tettekre is szükség van. „2021-ben először telepítettünk repülőgép-hordozó hajó által vezetett csapásmérő csoportosítást az indiai-csendes-óceáni térségben, valamint Ausztráliával és az Amerikai Egyesült Államokkal megalakítottuk a háromoldalú biztonsági partnerséget (AUKUS), mellyel demonstráltuk hosszú távú elkötelezettségünket a közös értékeink mellett. Ezt az irányt folytatni fogjuk.”

A miniszter aláhúzta: bármit is hoz 2022, az Egyesült Királyság készen áll arra, hogy szembeszálljon a kihívásokkal, és úgy alakítsa lehetőségeit,

hogy – szövetségeseivel és partnereivel együttműködve – biztosítsa a békét és megőrizze a közös értékeket.

ÉSZTORSZÁG

Kalle Laanet észt védelmi miniszter szerint a hidegháborút követő időszak egyik legveszélyesebb európai biztonsági válsága a cikke megírásakor Fehéroroszország keleti határainál bontakozott ki. Az Aljakszandr Lukasenka rezsimje által kiváltott válság kétségtelenül a Kreml tudtával és támogatásával bontakozott ki, és hosszú távú következményei lehetnek Európa biztonságára.

A szövetségeseknek egységet és szolidaritást kell tanúsítaniuk, hogy Lukasenka ne érje el célját: Lengyelország és a balti országok destabilizálását. A NATO-tagállamoknak szilárd elkötelezettséget és készséget kell mutatniuk az elrettentésre és a védekezésre, amihez a Szövetségen belüli információcsere és a stratégiai kommunikáció feltétlenül szükséges. A hagyományos és a hibrid fenyegetések, kihívások, amelyekkel a Szövetségnek minden műveleti területen (szárazföldön, tengeren, levegőben, kibertérben és az űrben) szembe kell néznie, nagyrészt globálissá váltak – véli az észt védelmi miniszter.

FRANCIAORSZÁG

Florence Parly francia védelmi miniszter azzal kezdte cikkét, hogy országa a Syracuse és a Ceres műholdak pályára állításával az elmúlt időszakban jelentős lépéseket tett polgárai védelme érdekében. A Syracuse műholdak – a harmadikat 2021 októberében állították Föld körüli pályára – biztosítják a haderő szá-

A britek 2021-ben repülőgép-hordozó által vezetett csapásmérő erőt küldtek az Indiai és a Csendes-óceán térségébe

mára a digitalizált harctérhez szükséges nagy mennyiségű adat valós időben történő továbbítását. A 2021 novemberében fellőtt Ceres az első olyan európai műhold, amely észlel minden olyan eszközt, amely elektromágneses hullámokat sugároz, köztük a katonák által a harctereken alkalmazott személyi kommunikációs eszközöket is. Ez a képesség a terror elleni harcban is értékesnek számít.

Az űr ma a védekezés alapja: a műnövekek előrejelzése és megtervezése, az ellenség észlelése, a saját erők földi irányítása és kommunikáció; egyetlen művelet sem történhet meg űrképességek nélkül. A cél az űrben és az űrön keresztül történő működés. Ezért döntött úgy Emmanuel Macron elnök, hogy valódi védelmi űrstratégiát biztosít Franciaországnak.

Európának fel kell vállalnia ezt a témát. Szükséges, hogy az államok képesek legyenek a kockázatokot kontrollálni, ezért biztosítani kell a szabad hozzáférést az űrhöz, mert a függetlenségünk a tét. 2022 első félévében Franciaország adja az EU elnökségét, és a világűr is napirenden lesz. Párizs a kérdést a NATO-ban is felveti. A Szövetség jövőbeli űr kiválósági központja Toulouse-ban fog működni.

KANADA

Anita Anand kanadai védelmi miniszter szerint a világon az emberek és a

Franciaország 2021 októberében állította Föld körüli pályára a harmadik Syracuse katonai műholdat

kormányok tudatában vannak annak, hogy milyen értéke van egy modern, a feladatát végrehajtani képes professzionális haderőnek. Az elmúlt néhány év eseményei is bizonyították kanadai haderő fontosságát. Mint írásában hangsúlyozta, „nemrég kinevezett védelmi miniszterként arra törekszem, hogy haderőnk maradjon erős, valamint legyen kész, hajlandó és képes szembeállni bármilyen itthoni vagy külföldi kihívással”.

Az elmúlt két évben a kanadai haderő tevékenyen részt vett a koronavírus-járvány elleni harcban. Segítette a koronavírus elleni vakcinák eljutta-

tását az ország távoli, ritkán lakott területeire, valamint több mint 100 bennszülött közösséghez, emellett az ENSZ programjai keretében humanitárius és egészségügyi segélyeket vitt külföldre a rászorulóknak.

Kanada komolyan veszi a klímaváltozás okozta fenyegetést, ezért felajánlotta a NATO-nak, hogy befogadna egy klímavédelemmel foglalkozó kiválósági központot, mely segítené a klímaváltozás okozta kihívások elleni harcot.

A kanadai haderő támogatja a NATO biztonsági és elrettentési erőfeszítéseit Közép- és Kelet-Európában, ennek keretében többnemzeti

Észtország nem csak új beszerzésekben gondolkodik: a rendszerített haditechnikai eszközeit, így a CV90-es harcjárműveit is korszerűsíti

A kanadai légierő gépei részt vesznek Románia légtérének védelmében

harccsoportot vezet Lettorszáiban, emellett jelentős erővel vesz részt a NATO egyik azonnali készenlétű haditengerészeti csoportosításában, melynek 2021-ben a parancsnokát is adta. Repülőgépei részt vesznek Románia légtérvédelmében, katonái pedig segítik az ukrán haderő kiképzését.

A kanadai haderő képviselői különböző műveletek keretében ott vannak a Közel-Keleten, segítik az Észak-Korea elleni szankciók betartásának ellenőrzését, részt vesznek ENSZ Parancsnokság munkájában a Koreai-félszigeten, hajói pedig feladatokat hajtanak végre az indiai-csendes-óceáni térségben.

LENGYELORSZÁG

Mariusz Błaszczak lengyel védelmi miniszter szerint az új évezred első két évtizede bebizonyította, hogy a biztonsági kihívások spektruma aligha fog szűkülni, sőt éppen ellenkezőleg: a „szokásos” és viszonylag jól ismert fenyegetéseken túl egy sor új fenyegetéssel kell szembesülni, amelyeket jobban meg kell érteni.

A feltörekvő technológiák gyors fejlődése, a világjárványok, a kulcsfontosságú természeti erőforrások csökkenése, a demográfiai folyamatok felgyorsulása, az éghajlatváltozás nem kezelhetők egyedül. Összehangolt nemzetközi erőfeszítés mellett e fenyegetések az egész kormányra kiterjedő megközelítést igényelnek, és ebben a katonai komponens egyre fontosabb szerepet játszik. A globális és a regionális helyzet is folyamatosan változik, ehhez pedig alkalmazkodni kell: a törvényeknek, az intézményeknek, a gondolkodásmódnak; magának a haderőnek, valamint a NATO-nak is. Üdvözlendő a Szövetség folyamatos alkalmazkodása három kulcsfontosságú szempont mentén: operativitás, felkészültség és megerősítés.

A lengyel védelmi miniszter úgy látja: a kollektív védelem – melyet egyesek már elavultnak, nem aktuálisnak tekintettek – joggal nyerte vissza jelentőségét a Szövetség alapfeladataként. A válságkezelés és az együttműködésen alapuló biz-

A lengyel–fehérorosz határnál kibontakozott krízis Európa egyik komoly biztonsági válsága

társág naponta bizonyítja értékét, miközben a NATO a szomszédságában tapasztalható transznacionális fenyegetésekkel vagy instabilitással foglalkozik.

A lengyel katonák jelentős szerepet játszanak a lengyel-fehérorosz határ lezárásában, védve ezzel NATO- és EU-tagállamokat a destabilizációtól. A haderőt a jövőben gyakrabban fogják alkalmazni az energiaellátási problémák enyhítésére és az ellátási lánc fenntartására.

LETTORSZÁG

Artis Pabriks lett miniszterelnök-helyettes és védelmi miniszter írását az „ellátásbiztonság” problémakör vizsgálata határozza meg. Szerinte annak garantálása, hogy az ellátás biztonsága elegendő a honvédelemhez, átfogó megközelítést igényel, amelyben az adaptív védelmi ipar játssza a központi szerepet számos más érdekelt fél egyidejű jelenlétében.

Lettország kormánya a nemzeti védelmi ipar szélesebb körű fejlesztését tekinti az elsődleges fejlesztési intézkedésnek. Ezután következik a határokon átnyúló ipari együttműködés kérdése.

A viszonylag kicsi és exportorientált gazdaságú Lettország tökéletesen megérti, hogy a teljes ipari önellátás

messze meghaladja a lehetőségeit, ezért elfogadja a NATO, az EU és más nemzetközi szervezetek által közvetlenül biztosított (vagy közvetetten elősegített), határokon átnyúló ipari együttműködési lehetőségeket.

A lett páncélozott csapatszállító járművek fejlesztése Finnországgal együtt történik; a harcjárműveket az Egyesült Királyságból kapott know-how támogatja; a légteret amerikai berendezésekkel figyelik; a jövőbeli, személyzet nélküli szárazföldi járművekre vonatkozó szabványokat Észtországgal, Németországgal, Franciaországgal és más EU-országokkal szoros együttműködésben dolgozzák ki. Ezen túlmenően az összes lett védelmi célú fejlesztés elfogadja a NATO- és EU-országok ipari részvételét.

LITVÁNIA

Arvydas Anušauskas litván védelmi miniszter értékelése szerint 2021-et Kína folyamatos erősödése, a NATO határai közelében folytatott példátlan orosz katonai tevékenységek, az illegális migránsok Fehéroroszország által fegyverként történő használata, a folytatódó világjárvány és a nemzetközi közösség klímaváltozás kezelésére tett kísérletei jellemezték. Napjaink biztonsági környezetét va-

lójában a stratégiai verseny, az összetett biztonsági fenyegetések, valamint a hatalomért és a technológiáért vívott harc alakítja.

„2021 áprilisától gyors – és ezért nagyon aggasztó – orosz haderőnövelést figyeltünk meg az ukrán határon, majd következett a nagyszabású Zapad 21 hadászati gyakorlat, az év végén pedig ismét aggasztó katonai felvonulás az ukrain határ közelében, amit agresszív retorika és hamis vádak követtek, miszerint Ukrajna katonai konfliktust provokál. Egyetértünk abban, hogy Oroszországnak inkább enyhítenie kell a helyzetet, nem pedig letagadnia a beavatkozását, és a nyugati országokat hibáztatnia a negatív hatásokért.

2021-ben a NATO, az EU és az Amerikai Egyesült Államok is jelentős stratégiai felülvizsgálatot hajtott végre, melyek szorosan összefüggnek egymással. Valamennyi kitért az egyre összetettebb és kiszámíthatatlanabb biztonsági környezet által meghatározott stratégiai valóságra, hogy ennek alapján értékelje a jelentős globális hatalmi rivalizálást és a technológiai változásokat” – foglalta össze a politikus az elmúlt év eseményeit.

NATO

Jens Stoltenberg NATO-főtitkár szerint a világon egyre nagyobb a ver-

seny, erősödik az instabilitás és a kiszámíthatatlanság. Oroszország folytatja agresszív katonai és hibrid akcióit. Kína külföldön határozottabb, otthon pedig elnyomóbb. A két ország élen jár a demokratikus nemzetközi renddel szembeni tekintélyelvű kihívásban. Emellett a kibertámadások egyre gyakoribbá, kifinomultabbá és zavaróbbá válnak, továbbra is jelen van a terrorfenyegetettség, a nukleáris fegyverek terjednek, a változó éghajlat pedig instabilitást vált ki és válságokat szít.

E kihívások különbözőképpen hatnak a biztonságra az Atlanti-óceán két partján, de Észak-Amerika és Európa számára csak egyetlen mód van arra, hogy megbirkózzanak velük: ez pedig csak a NATO-ban való együttműködés lehet. Mindkét part kormányai szilárdan elkötelezettek a transzatlanti kötelék erősítése és az együttműködés mellett. A 2021. júniusi NATO-csúcsban a vezetők támogatták a merész NATO 2030 programot a következő évtizedre és azon túl is, hogy meg erősítsék a Szövetséget ebben a versengő világban.

„Úgy döntöttünk, hogy a NATO még inkább a 30 nemzetünk közötti biztonsági konzultációk és döntések alapvető fóruma lesz. Erősítjük elrettentő és védelmi álláspontunkat minden területen –

szárazföldön, tengeren, levegőben, úrben és a kibertérben. Folytatjuk a terrorizmus elleni küzdelmet, és együttműködünk a nemzetközi közösséggel, hogy hozzájáruljunk határaink stabilitásához, többek között azzal, hogy levonjuk a múltbeli missziók tanulságait. Más területeken is fokozzuk erőfeszítéseinket, például a rugalmasság, a technológia és az éghajlatváltozás biztonsági hatásai terén. Fokozzuk társadalmunk, infrastruktúránk és ellátási láncaink ellenálló képességét.

Végezetül hozzátette: foglalkoznak még az éghajlatváltozás biztonságra gyakorolt hatásaival, mert az például újabb fenyegetéseket generálhat és növelheti a válságok számát, és ehhez kell alakítaniuk a felkészültségüket. A szövetségek fenntartható megoldásokba is befektetnek, beleértve a sugárhajtású repülőgépek bioüzemanyagait és a berendezések energiaellátását szolgáló napelemeket. Ezen túlmenően a NATO most először dolgoz ki módszertant a Szövetségben a katonai károsanyag-kibocsátás felmérésére, hogy csökkenteni tudja azt.

2022 júniusában a NATO vezetői ismét találkoznak, ezúttal Madridban, ahol támogatni fogják a NATO következő stratégiai koncepcióját – egy kulcsfontosságú dokumentumot, amely kijelöli a Szövetség előtt álló utat.

„2022-ben továbbra is teljesítenünk kell elkötelezettségünket a transzatlanti egység iránt, és tettekre kell váltanunk a NATO 2030 program döntéseit. Ezzel továbbra is biztosítjuk polgáraink biztonságát és szabadságát egy bizonytalanabb világban” – zárta írását Jens Stoltenberg NATO-főtitkár.

Fordította és összeállította:

Gál Csaba ny. ezredes

Fotó: internet

Jens Stoltenberg NATO-főtitkár

Az írás teljes terjedelmében a Honvédségi Szemle 2022/3. számában olvasható.

AHOL A JÖVŐ MÁR MEGÉRKEZETT

Új eszközök, új kihívások a pilóta nélküli felderítés terén

A Magyar Honvédség pilóta nélküli felderítőrepülő-, angolul UAV (Unmanned Aerial Vehicle) flottájának legnagyobb alkalmazója a Magyar Honvédség 24. Bornemissza Gergely Felderítő Ezred. Ennél az alakulatnál önálló században jelenik meg a pilóta nélküli felderítés, amely az elmúlt években az egyik legdinamikusabban fejlődő felderítési ágazat. Ennek a látványos fejlődésnek a megalapozója az elődszervezetnél elkezdett munka, hiszen a felderítők már 2009-ben megismerkedtek a UAV-technológia alapjaival.

A korai időszakot egy kis létszámú, de igen magasan képzett állomány kezdte meg. A külföldön elsajátított alap operátori, majd később az oktatói ismeretek meghatározóak voltak a következő tíz évre nézve. A Skylark I-LE típusú eszköz a mai szemmel szerény teljesítménye ellenére is derekasan helytállt, és sikeresen teljesítette a rá váró feladatokat. Az eszköz számtalan bevetésen van túl magyar gyakorló-

terek fölött és külföldi missziókban.

A Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program elsőként érintette a pilóta nélküli technológiát. Az elmúlt időszakok fegyveres konfliktusai mind egyértelműen bebizonyították, hogy akár felderítési, akár csapásmérési területen milyen fontos a fejlett eszközök alkalmazása. A modern technológiák azonban egyben modern gondolkodású altiszteket is követelnek. Ennek jegyében a századnál intenzív oktatási tevékenység is folyik, hiszen itt fokozottan igaz a folyamatos tanulás fontossága.

A fő cél: specialista altisztek kinevelése

A Pilóta Nélküli Felderítő Repülő Század széles körű feladatellátást vár el a beosztott állománytól. Egy operátor altisztnak képesnek kell lennie a parancsnok légi felderítési igényeinek a kiszolgálására. Az információ, amit az operátornak be kell vinnie, lehet valós idejű vagy közelmúltbeli. A UAV-rendszer lehet elsődleges, ami azt jelenti, hogy az operátornak kell megtalálnia az adott feladatban szereplő élőerőt, objektumot, gép-

járművet stb., vagy másodlagos, amikor egy már létező információra kell ráerősíteni. A változó időjárási körülmények, illetve az eszköz nagy hatótávolságának következtében elengedhetetlen a komplex gondolkodás. A század kötelékén belül minden lehetőség megvan arra, hogy egy operátor eljusson az alapszintről a teljes műveleti képesség szintjére.

A század állományának jelenlegi tagjai már átestek azokon a folyamatokon, amelyek az operátorrá válást előzik meg. A kiválogatás első fázisában személyi beszélgetés történik, amiből az előjárók leszűrlik, hogy a jelölt egyáltalán elindulhat-e a képzésen. A következő lépés a Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Repülésirányító és Repülő-hajózó Tanszéke, ahol többhetes elméleti oktatást kell teljesíteni, ami a UAV-eszközök általános kezelésének feltétele. Itt szerzik meg a jelöltek azokat az alapismereteket, melyek nélkülözhetetlenek a biztonságos üzemeltetéshez, ilyen például az aerodinamika, a légi jog, a meteorológia és a navigáció.

Sikeres vizsga esetén szintén többhetes elméleti képzés következik, de már Debrecen helyőrségben, melyet a jövőbeli kollégák és oktatók tartanak. Ez a képzés típus-specifikus, azon belül viszont mindenre kiterjed. Szoftverismeret, avionika, a repülőeszköz részei stb. alkotják ezeket a foglalkozásokat. Elméleti vizsga után egy kicsit felszabadulhatnak a diákok, mert a szimulátorképzés már a gyakorlati képzés része. Ennek célja a kezelői szoftver aprólékos megismerése, annak készségi szintű elsajátítása. A gyakorlati képzést csak az eddigi blokkok sikeres teljesítésével lehet megkezdeni, immár terepen. A kiképzőrepülések végén a repülőrendszer teljes spektrumának ismerete a vizsga célja.

A UAV-rendszer üzemeltetése egyforma követelményt támaszt minden kezelővel szemben. A csapatmunka nem opció, hanem elvárás. A tudás egyenlő szintű eloszlása minden kezelő között alapkövetelmény. A feladatok végrehajtásakor sokszor más repülőeszközökkel kell együtt tevékenykedni ugyanabban a légtérben, ami nélkülözhetetlenné teszi a valós idejű, komplex térbeli gondolkodást. A finommotoros készségek nem feltétlenül jelentik, hogy valaki jó operátor lesz, hiszen a cél nemcsak a felderítés sikerességében, hanem a rendszer üzemeltetésében is rejlik.

Generációs ugrás előtt

A folyamatosan bővülő technikai állomány és a jelen hadviseléssel szemben támasztott követelmények elengedhetetlenné teszik a kommunikációképes angol nyelvtudást. A nagyobb eszközök nagyobb teljesítményt is jelentenek, amivel nagyobb felelősség is jár. A repüléssel nyelve az angol; hogy a repülőeszközöket és a UAV-eket hatékonyan el tudják különíteni térben és időben, az operátoroknak angol nyelvű rádiólevelező és távbeszélő vizsgát kell tenniük. A század állományának része a képi elemző részleg is, mely a beszerzett kép- és videóanyagok kiértékelésében vesz részt. A megnövekedett repülési időtartam megfelelő fizikai és szellemi állapotot – magas fokú és hosszú idejű koncentrációkészséget – követel meg, amire a század külön figyelmet fordít.

A Magyar Honvédség a Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programhoz köthető fejlesztések révén sikeresen kapcsolódott be a digitális hadviselésbe. Nem titok, hogy a már eddig rendszerbe állított eszközöket újabbak fogják követni. A technológiai fejlődés egyre gyorsuló üteme ellenére továbbra is a legfontosabb maga az ember, aki a rendszert üzemelteti. A Pilóta Nélküli Felderítő Repülő Századnál olyan új világba pillanthatnak be a fiatalok, ami már

igazán a modern hadviselés része. A megnövekedett kihívások megnövekedett követelményeket is támasztanak a jövő altisztjeivel szemben. A század vezetése és e cikk szerzője mégis arra biztatja az olvasót, hogy amennyiben érdeklő a pilóta nélküli technológia, és elhivatottnak érzi magát, lépjen kapcsolatba az alakulattal az interneten megtalálható elérhetőségek egyikén.

Makai Gyula
főtörzsőrmester
Fotó: MH 24. BGFE

A HIPERSZONIKUS FEGYVEREK FEJLŐDÉSÉRŐL

A hiperszonikus fegyverek napjainkban egyre nagyobb figyelmet kapnak, mivel az ellenük való védelem kiterjesztett felderítést, azonosítást és megsemmisítést követel meg. Ennek kiváltó oka, hogy az említett fegyverrendszerek nagyon nagy sebességgel, gyorsulással és magassági tartományban hajtanak végre manővereket. A legújabb hiperszonikus fegyverekről ad rövid áttekintést cikkünk.

A történelem során már sokszor felbukkant a korábbiaknál sokkal eredményesebb csapásmérő eszköz, de mind közül a nukleáris fegyver a legelrettetőbb. A közelmúltban a hiperszonikus rakéták fejlesztése és hadrendbe állítása okán újabb fenyegetés jelent meg. Ezt érdemes komolyan venni, mert elképzelhetetlen gyorsaságú csapásokat tesz lehetővé, amelyek ellen jelenleg szinte lehetetlen védekezni.

A légi járművek sebességét a hangsebességhez – ami tengerszinten 1225 km/h, vagyis Mach 1 – viszonyítva három csoportba oszthatjuk. A szubszonikus légi járművek sebessége Mach 1 alatti, a szuperszonikus repülőeszközök sebessége Mach 1-5, a Mach 5 sebességnél gyorsabb eszközöket pedig hiperszonikusoknak nevezzük. Jelen írásban kifejtem a főbb jellemzőiket, bemutatom a fejlesztő országok erőfeszítéseit és eredményeit. Az elemzés alapja a Kelley M. Sayler által az Amerikai Egyesült Államok kongresszusa számára készített előterjesztés.

A hiperszonikus eszközök főbb jellemzői

A kongresszusi jelentés röviden összefoglalja az Amerikai Egyesült Államok, Oroszország és Kína hiperszonikus eszközök fejlesztése terén elért eredményeit. A jelentés megállapításai és javaslatai nyílt szakirodalomban fellelhető tényeken alapulnak, melyek szerint a hiperszonikus fegyverek két fő típusát különböztetjük meg:

- hiperszonikus sikló repülőeszköz (Hypersonic Glide Vehicle – HGV), amelyet hordozórakéta emel magasba, majd az arról történő leválás után siklórepülésben éri el a célt;
- hiperszonikus cirkáló repülőeszköz (Hypersonic Cruise Missile – HCM), amely hiperszonikus sebességet biztosító, a környezeti levegő oxigénjét felhasználó hajtóművel (törő sugar-hajtómű) érkezik célba.

Alkalmazhatóság és a hiperszonikus légi járművekben rejlő előnyök:

- a hangsebességet legalább ötszörösen – de akár hússzorosan is – meghaladó sebesség következtében a légvédelem reakcióideje ötöd-, illetve huszadrészére csökken;

- a felső légkörben – a 23–60 km-es magasságtartományokban – manőverezve haladnak, mint a víz felszínén „kacsázó” lapos kövek, és megfelelő vezérléssel nagy manőverezőképeség érhető el, a vezérlőrendszer zavarása pedig szinte lehetetlen ebben a magasságtartományban;

- a hiperszonikus fegyverek észlelése és befogása a hagyományos légvédelmi radarrendszerekkel nem kivitelezhető, mert a célok az ilyen radarrendszerek által figyelt magasságtartomány fölött repülnek, az interkontinentális ballisztikus rakéták ellen kifejlesztett rendszerek pedig a hiperszonikus eszközök repülési magassága feletti légteret figyelik.

Az Amerikai Egyesült Államok fejlesztései

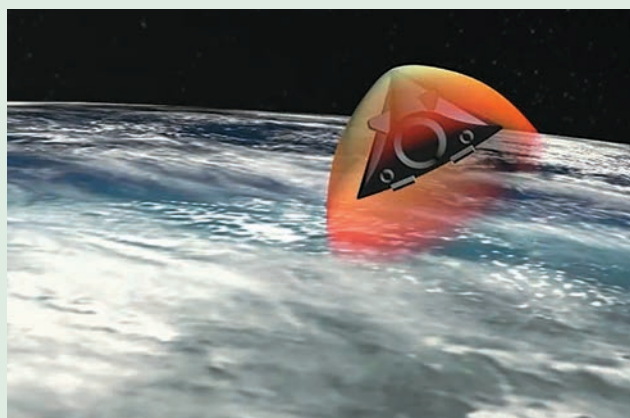
A kongresszusi előterjesztés, valamint hazai és nemzetközi elemzések alapján megállapítható, hogy a hiperszonikus fegyverek kutatás-fejlesztése területén három ország jár az élen. Ezek közül az Amerikai Egyesült Államok rendelkezik a legszerteágazóbb programokkal.

Lockheed Martin AGM-183A hiperszonikus rakéta egy B-52-es fűggesztményeként

X-51

Az Avangard fantáziaképe

X-60A

Az eddig elért főbb eredmények az alábbiak:

- A DARPA a FALCON-program keretében két tesztrepülést végzett egy hiperszonikus technológiájú, HTV-2 jelzésű sikló repülőeszközzel. Mindkét eszköz sebessége meghaladta a Mach 20-at, három percig stabilan repült, de túlmelegedés miatti szerkezeti problémák hatására irányíthatatlanná vált, majd a tengerbe zuhant. A fedélzeti rendszerek a további kutatásokhoz jelentős mennyiségű adatot szolgáltatottak.

- A Boeing X-51 Waverider egy pilóta nélküli torlósugár-hajtóműves hiperszonikus kísérleti repülőgép. Legnagyobb sebessége eléri a Mach 5-öt, de a tudósok szerint a Mach 6-ot is. Első kísérleti repülésére 2010. május 26-án került sor. B-52 típusú repülőgéppel emelték magasba, leválás után egy gyorsító rakétafokozattal Mach 4,5 sebességet ért el, majd a torlósugár-hajtóműnek 21 km magasságban Mach 5-ig sikerült felgyorsítania, és azt 140 másodpercig tartania. A szerkezet hosszát (7,9 m) és üres tömegét (1814 kg) tekintve az elért eredmény figyelemre méltó. 2011-ben és 2012-ben még egy-egy hasonló tesztet végeztek, de az egyikben az X-51 hajtóműve nem indult be, a másikban szerkezeti problémák adódtak. Az X-51A az amerikai légierő, a NASA, a Boeing és a DARPA közös fejlesztése volt.

- Az X-60A kísérleti repülőeszköz az amerikai légierő égisze alá tartozó kutatólaboratórium (AFRL) fejlesztése. Egy hasonló eszköz

megjelenését korábban már Trump amerikai elnök is előrevetítette, aki egy „nagy, erős, halálos és gyors” rakéta felbukkanását ígérte, melynek elsődleges célja az elrettentés, és a haderő gyors fejlesztésére ezért van szükség. Az X-60A a tervek szerint a hangsebesség akár nyolcszorosával száguldana majd. A levegőből indítanák a NASA C-20A típusú repülőgépről. A tervek szerint a hajtóműteszteket követően 2020 második felében kellett végrehajtani az első repülését. Itt persze az is kiemelt szempont, hogy tartsák a lépést a kínai és az orosz törekvésekkel, hiszen az amerikai fél nem engedheti meg magának a lemaradást.

Oroszország fejlesztései

A hiperszonikus fegyverek területén a Szovjetunió még az 1980-as években kezdte meg a kutatás-fejlesztéseket, melyek az utóbbi tíz évben felgyorsultak. Legfontosabb eddig elért eredményeik:

- Putyin orosz elnök 2018 márciusában bejelentette, hogy megkezdődött az *Avangard* sorozatgyártása. A hiperszonikus sikló repülőeszközt egy interkontinentális hadászati ballisztikus rakéta emeli mintegy 100 km magasságba, majd a hordozójáról leválva nagy sebességgel és manőverezve közelíti meg a kijelölt célt. A fejlesztést még az 1980-as években kezdték, és 1990-ben már repülési kísérletek is folytak. 2005-ben pedig Putyin bejelentette, hogy olyan nagy pontosságú stratégiai komplexum

létrehozásán dolgoznak, amely hiperszonikus sebességgel képes manőverezni. Az Avangard maximális sebessége több mint Mach 20. Alkalmas 2 Mt robbanóerejű nukleáris töltet hordozására. A 2018 karácsonyán tesztelt, ballisztikus rakétával pályára állított HGV 6000 km-t repült, mielőtt a kijelölt célterületre csapódott. Rövid ideig képes Mach 20-27 sebességgel repülni, de sebességét a célkörzetben jelentősen csökkenteni kell a nukleáris robbanófej pontosabb célba juttatása érdekében. A repülés utolsó fázisában van a legnagyobb esély a hatékony légvédelmi ellentevékenységre, az Avangard azonban rendelkezik olyan berendezésekkel, amelyekkel képes kijátszani a jelenleg legfejlettebb rakétavédelmi rendszereket is. Hatótávolsága mintegy 12 000 km. Az Avangard HGV 2019 decemberében jelent meg harcoló alakulatnál, az első ilyen eszközzel felfegyverzett teljes rakétaezred 2021 végére áll szolgálatba. A második ezred hadrendbe állítását 2023-ban tervezik.

- *Cirkon* - Hadihajókról és tengeralattjárókról indítható kétlépcsős eszköz: szilárd hajtóanyagú gyorsító fokozat segítségével éri el a torlósugár-hajtóműve működéséhez szükséges sebességet, majd a második fokozat önállóan, manőverezve repül tovább. Repülési magasságától függően hatótávolsága 350-1000 km. Haditengerészeti alkalmazásra fejlesztik, fő célpontjai felszíni hajók. A 8 m hosszú repülőeszköz maximális sebessége Mach 7-9. 2020

Cirkon

A Kinzsal egy MiG-31K függesztményeként

októberében került sor az eszköz első hivatalos tesztrepülésére. Valerij Geraszimov vezérkari főnök szerint a Fehér-tengerről, az Admiral Gorskov fregatt fedélzetéről indított Cirkon sikerrel semmisítette meg 450 kilométerre levő célját a Barents-tengeren. Átlagsebessége 5700 km/h volt, a csúcsebessége pedig megközelítette a Mach 8 sebességet. A repülés maximális magassága 28 km, időtartama pedig 4,5 perc volt. Geraszimov közölte, hogy a hiperszonikus rendszert 2020-ban és 2021-ben tervezik hadrendbe állítani a haditengerészet hajóin és tengeralattjáróin. Putyin orosz elnök korábban említette, hogy kifejlesztés alatt áll a Cirkon szárazföldi változata. A RIA Novosztyi szerint a fegyver csúcsebessége kilencszeresen haladhatja majd meg a hangét.

- *Kinzsal* - Erről a hiperszonikus rakétakomplexumról Putyin elnök azt mondta, hogy egyedülálló a világon. A Déli Katonai Körzetben már harcászultságban állnak. A hangsebesség tízszeresét elérő eszköz hatótávolsága 2000 km, hagyományos és nukleáris robbanófejjel is szerelhető. Légi indítású, MiG-31 típusú repülőgépek hordozzák, hajók ellen is kiválóan bevethető. Oroszország száz MiG-31 modernizálását tervezi, hogy alkalmassá tegye őket az eszköz hordozására, de a Tu-22M3-as bombázókat is szeretnék felszerelni vele. Vezérlését tekintve kombinált távirányítással rendelkezik, melynek összetevői az optikai és tehetetlenségi navigáció, kombinálva a GLONASSzS műholdas navigációs rendszerrel.

Kína fejlesztései

A kínai fejlesztésekkel kapcsolatban gyakran akadályokba ütközünk, mivel a rohamosan fejlődő gazdasági háttérrel rendelkező ország gondosan óvja legújabb eredményeit. A 2019. októberi katonai díszszemlén viszont bemutatták saját fejlesztésű hiperszonikus eszközeiket. A sokáig a szovjet rakétatechnológiára támaszkodó kínai állam egyre többet költ hadiipari fejlesztésekre, célja a nagyhatalmi pozíció elnyerése, illetve az ehhez szükséges elrettentés biztosításának megteremtése a szárazföldi erők mellett a légi erők berkein belül is.

- *DF-ZF* - Kína hiperszonikus siklóeszközét a DF-17 típusú közepes hatótávolságú ballisztikus rakéta juttatja megfelelő magasságba, és gyorsítja fel a szükséges sebességre. Sebessége Mach 5-10 között van, hatótávolsága a hordozórakéta teljesítményétől függ. Tervezik alkalmazását rövid hatótávolságú ballisztikus hordozórakétával is, de nem kizárt, hogy a későbbiekben interkontinentális ballisztikus rakéta harcizetként is alkalmazzák.

- *Xingkong* - Szintén hordozórakéta emeli magasba és gyorsítja fel, majd torlósugár-hajtóművel repül tovább. 2018 augusztusában sikeres indítást hajtottak végre vele. Törzsének kialakításával a „hullámlovas” (waverider) jelenséget használják ki, vagyis azt, hogy a hiperszonikus sebességgel történő repülés során kialakuló lökeshullám plusz felhajtóerőt biztosíthat az eszköz számára, meg növelve annak siklószámát. Rendszerbeállítása 2025-ben várható.

India fejlesztései

- *BrahMos II* - Fejlesztése az India és Oroszország által közösen alapított BrahMos Aerospace Private Limited cég által történik. A hiperszonikus eszközt a torlósugár-hajtóműve várhatóan képes lesz Mach 7 sebességre gyorsítani, tervezett hatótávolsága 600 km. Oroszország fejlesztéseket végez annak érdekében, hogy a sebessége meghaladja a Mach 5-öt. A tervek szerint hajóról, tengeralattjáróról, szárazföldi mobil eszközről és repülőgépről is indítható lenne. Első tesztrepüléseit 2020-ra, szolgálatba állítását 2025-re tervezték.

- *Shaurya* - Az indiai kormány 2020 októberében jóváhagyta a Shaurya típusú felszín-felszín osztályú, 700 km hatótávolságú rakéta rendszeresítését. Szakértők szerint a konténerben tárolt, hordozott és abból indítható rakéta repülési magassága 50 km, sebessége eléri a Mach 7-et, a cél közelében pedig a nagyjából Mach 4-et. A harci rész tömege kb. 160 kg. A 2020. szeptember 30-án végrehajtott tesztrepülésen a harci rész a végfázisban sikeresen végrehajtotta a manővereket, mielőtt becsapódott a célba. A Shaurya a tengeralattjáróról indítható K-15 típusú rakéta szárazföldi változata.

Izrael fejlesztései

- *Arrow-4* - 2021 februárjában az izraeli és az amerikai védelmi ügynökségek bejelentették, hogy közösen kifejlesztik az Arrow rakétacsalád negyedik tagját, hogy megfelelően reagálhassanak a hiperszonikus tá-

madófegyverek új típusú fenyegetésére. Az Arrow-4 tehát nem csapásmérő eszköz, hanem egy új légvédelmi rendszer eleme. A manőverező hiperszonikus csapásmérő eszközök elfogásához és hatástalanításához hasonló képességekkel rendelkező megsemmisítő eszközre van szükség. A hordozórakéta több harci részt is a levegőbe emelhet, mert a támadó ballisztikus rakétáról több hiperszonikus eszköz is leválhat.

Összegzés

Minden érintett ország esetén komoly infrastruktúra támogatja a fejlesztéseket. Az amerikai kongresszusi tanulmány rámutat a hiperszonikus fegyverek stratégiai megítélésében rejlő ellentmondásokra. Természetesen más országok, India, Irán és Izrael is tudnak előrehaladott eredményeket felmutatni a hiperszonikus fegyverek részterületein.

Vlagyimir Putyin, az Oroszországi Föderáció elnöke nem titkolja, hogy a hiperszonikus eszközök rendszeresítésével a hidegháború óta fennálló kölcsönös elrettentés megtörése a célja. A hiperszonikus fegyverek bevezetése felborítaná a jelenlegi viszonylagos egyensúlyt. Gyorsaságuk miatt a mai rakétavédelmi rendszerek nem tudnák elhárítani őket, és a döntéshozóknak is kevesebb idejük lenne érdemben felkészülni és reagálni a támadásra.

Amerikai katonai szakértők úgy vélik, hogy az új orosz szárnyas

rakéták a korábbinál nagyobb távolságról képesek észak-amerikai célpontok megsemmisítésére. Orosz katonai szakértők viszont azt hangoztatják, hogy Oroszország nem kapcsolódik be a fegyverkezési versenybe. Putyinra hivatkozva arról beszélnek, hogy megtalálták azt az eszközt, amellyel tudnának válaszolni az amerikaiaknak, akik elutasították a tárgyalást Európa rakétavédelméről és a katonai játékszabályokról. Az új orosz fegyverek természetesen nem kérdőjelezhetik meg azt a tényt, hogy Washington nagy katonai fölényben van Moszkvával és Pekinggel szemben is. Ezzel Putyin is tisztában van, mint ahogy azzal is, hogy az ország gazdasági ereje lehetetlenné teszi, hogy minden téren lépést tartson Amerikával és Kínával. Már a Reagan-korszak bebizonyította ennek a „mindenáron versenyfutás” útjának járhatatlanságát. Ezért Oroszország néhány új modern fegyverrel és fegyverrendszerrel igyekszik Washington és a világ tudomására hozni, hogy korlátozott lehetőségeik ellenére is képesek a megsemmisítő csapásra a világ szinte bármely pontján.

A hiperszonikus fegyverek megjelenésével a légvédelemmel kapcsolatos kihívások drasztikusan megnövekednek. A légi járművek sebességtartományának ugrászerű növekedése megköveteli

új technikai eszközök tervezését és rendszerbeállítását. Az új kihívások az eljárásrendek területén is megújulást követelnek. A légi járművek felderítése, befogása, azonosítása és megsemmisítése maga után vonja a hadműveleti rendszerek képességeinek jelentős fejlesztési igényét is. Egy komplex rendszer megléte esetén a szomszédos országok, illetve a szövetségbe tömörült országok kölcsönös és valós idejű információmegosztási képessége is nagymértékben felértékelődik. Egyre jobban kiéleződik a verseny a valós idejű azonosított légihelyzet-képert, hiszen ennek rendelkezésre állása és pontossága szavatolja az időbeni és megfelelő döntéshozatal lehetőségét.

Konklúzióként levonható, hogy a változás bekövetkezése gyökeresen érinteni fogja a légtérellenőrzés és a légtérvédelem teljes spektrumát. Új elemként megjelenik a világűrben elhelyezkedő megfigyelő- és felderítőrendszer. Kihívásként fog jelentkezni a világűrbe beérkező információk értékelése, beillesztése a valós idejű légihelyzet-képbe. A híradó-, az adattovábbító és a számítógépes hálózatok kibertámadás elleni védelme napjainkban is nagy felelősséget ró a szakállományra. A kibertérből érkező támadások, megtévesztések mennyisége és hatásossága meglátásom szerint drasztikusan növekedni fog – a technikai fejlődéssel párhuzamosan és exponenciálisan. Megállapítható, hogy a napjaink új kihívásainak való megfelelés, valamint az új polgári/katonai gazdasági kihívások és a szakirodalmi hivatkozások összetettsége megkövetelik nemcsak a hadmérnöki tudás szinten tartását, de az elvárások és az eljárások teljes körű újragondolását is.

Gadó Imre alezredes

Az írás rövidített összefoglalása a szerző tanulmányának, mely a Honvédségi Szemle 2022/1. számában látott napvilágot. Az illusztrációk a cikkből valók.

Shaurya hordozó járművön

Az alaki fegyelem sem áll távol a fiataloktól

A közelharc-foglalkozás általános népszerűségnek örvend

Diákok, akik az Altiszti Akadémiára „gyúrnak”

Napjainkban a szakiskolai képzés folyamatosan változik, átalakul, míg a honvédkadét-képzés stabil pontot jelent az oktatási rendszerben. Nem véletlenül, ugyanis a honvédelem területe biztos jövőt ígér a fiatalok számára.

Így látja ezt *Tóth Ágnes*, a székesfehérvári SZC Árpád Technikum és Szakképző Iskola általános igazgatóhelyettese is, aki szerint a kadétek oktatásában részt vállaló kollégái igen hamar ráálltak a katonai stílusra, hiszen ők is tapasztalják, hogy e képzési forma erősíti az intézmény „brandjét”. Annak is örülnek, hogy egyre több újságíró, riporter lát napvilágot iskolájukról, a kadétképzésről.

Póka Imre Ádám és Kalocsa Margit kadétek az altiszti pályára készülnek

Az „Árpádban” jelenleg három évfolyam érintett e téren: tizenegyedikben egy fél, míg a kilencedik és tizedik osztályban teljes osztálylétszám mellett működnek. Nem lesz ez másként a jövőben sem: úgy tudni, már tervezik az újabb honvéd kadét osztályt. A diákok képzésében a fehérvári MH 43. Nagysándor József Híradó és Vezetéstámogató Ezred katonái is kiveszik részüket.

– Eddig is jó viszonyt ápoltunk a honvédséggel, így még inkább szorosabbá válik kapcsolatrendszerünk – mutat rá *Tóth Ágnes*, arra is emlékeztetve: a katonai alapismeretek régóta választható érettségi tárgy náluk. Sok diájuk vett részt honvédelmi szakkörökön, és a kollégái kezdettől fogva az ügy mellett voltak. Arra a kérdésre, hogy sikerült-e hamar ráállniuk a tanároknak erre a képzéstípusra, a válasz egyértelműen igen volt. A pedagógusok

A kadétek nagyobb mértékben igénylik a katonák jelenlétét az iskolában

továbbképzésen vettek részt Szolnokon, amely után jobban belelátak a tananyagba.

A 26, olykor 30 fős osztályok iránt a kadétek „civil” diáktársai is sűrűn érdeklődnek, előfordult, hogy valaki menet közben szeretett volna csatlakozni. Legyen szó az udvaron, a tornacsarnokban vagy az aulában lebonyolított alaki kiképzésről, a katonaruhás emberek látványa fegyelmet, motivációt ad mind a kadétek, mind a többi diák számára.

- A kadétképzésben részt vevő osztályokban sokkal fegyelmesebbek, önállóbbak a gyerekek. Kintartásukat Béri Balogh Ádám ösztöndíjjal is honorálják a honvédelmi tárca részéről, most már a második félévtől a kilencedikesek is ösztöndíjasok. A tanárok úgy vélekednek, ez a támogatási forma a gyerekek tantárgyakhoz való hozzáállását is elősegíti: jobban odafigyelnek, a tanárokkal is kiegyensúlyozottabb a kapcsolatuk. Ugyanakkor, tanári oldalról is erős az érdeklődés a kadét osztályok iránt, mert nagyobb fegyelmet tapasztalnak. Mióta főállású katonák oktatnak, erősödött a képzés presztízse. Így azoktól tanulhatnak a gyerekek, akik „benn vannak” a honvédelem minden-

napjaiban. Emellett egyszerűbben el tudják dönteni, mely területen szeretnének továbbhaladni, milyen irányban képzelik jövőjüket - foglalja össze tapasztalatait az igazgatóhelyettes.

Kalocsa Margit és Póka Imre Ádám tizedik H évfolyamos kadétek az Árpádban. Mindketten meglehetősen elszántak a honvédelmi pálya választása iránt. Félévük nemrég zárult, és izgalommal tekintenek a folytatásra.

- Több ismerősöm is motivált, de például egyik nagyszülőm második világháborús pilóta volt. Ez a tény is ebbe az irányba terelt - újságolja a kadétlány. Margitnak már általános iskolában volt szerencséje katonai bemutatót látni. Akkortájt fogalmazódott meg benne: ez egy olyan tiszteletre méltó pálya, amelyet szívesen csinálna. Margitot leginkább a közelharcoktatás kötötte le, emellett igencsak várja, hogy újra lövészetet vehessen részt.

- A család, a barátok ajánlották, hogy megéri itt tanulni, mert sok plusz dologgal is jár. Nyilván jól el lehet helyezkedni, ha valaki erre a pályára lép. Engem is elsősorban a lövészet és a közelharc vonz, de a képzés alaki része is elég izgalmas - mondja Imre, akinek barátai is örül-

Tóth Ágnes igazgatóhelyettes szerint a kadétképzés által még inkább szorosabbá vált a honvédséggel való kapcsolatuk

tek, hogy kadét lett. - Itt figyelemre, fegyelemre tanítanak, ez tetszett nekik leginkább, és lehet, később megpróbálják ők is - ecseteli.

A diákok a temérdek programban, kirándulásban is örömet lelik.

- Legutóbb egy, durván 17 kilométeres doni megemlékezési menetben vettünk részt, ami ösztönzően hatott - nyilatkozta a kadétlány.

A diákok az MH Altiszti Akadémiára „gyúrnak”. Kalocsa Margit a katonai rendészetben, míg Póka Imre a híradó, infokommunikáció vonalon „masírozna” tovább. - Aztán még lehet bármi belőle - teszi hozzá a fiú, aki szerint sokkal több közös óra kellene a katonákkal, nem csak heti négy.

Mindketten úgy látják: pozitív változás, hogy az eltelt félévben már honvédek is oktatták az osztályközösséget, hiszen ez számukra a vizsgák során is nagy segítséget jelent.

Mi pedig további kadéttanulmányaikhoz, álmaik megvalósításához erőt, egészséget és nem utolsósorban katonaszerencsét kívánunk!

*Gyimóthy Levente ha.
Fotó: Dömsödi Richárd ha.,
Monyoródi Gábor zászlós*

Egy idős katonazenész emlékei

A 98. életévében járó Szeverényi István 1924. augusztus 5-én született Kecskeméten népes családban; kilencen voltak testvérek, öt fiú és négy lány. Elemi és polgári iskolai tanulmányait követően jelentkezett „zenenövendéknek” a szülővárosában települt Magyar Királyi 7. Zrínyi Miklós Gyalogezred állományába tartozó katonazenekarba. Innentől a hadsereg és a katonazene határozta meg az életét: azt csinálhatta, amihez igazán kedve és tehetsége volt: a réztrombitát fújta. A honvédséggel ma, a századik életévéhez közeledve is aktív a kapcsolata.

– Kérem, mutassa be a zenekart, melynek 1939-ben tagja lett.

– A zenekarba kerülésemkor Jatzkó Rezső volt a karmesterünk, Varga Lehel főtörzsőrmester pedig az ezreddobos. A honvédzenekar létszáma 45-48 fő körül mozgott, közülük 25-en voltak hivatásos zenészek, hozzájuk csatlakozott még 7 növendék és mintegy 12-16 sorkatona. Az 1930-as évek elején Kraul Antal akkori ezreddobos a regiment részére komponálta a Zrínyi-indulót, amelyet jeles alkalmakkor és köztéri szerepléseken sokszor eljátszottunk. A zenekar rendszeresen fellépett a Hírös Hét rendezvényein. A „békés hétköznapokon” rendszeresen részt vettünk az alakulatnál zajló katonai kiképzéseken, időnként pedig még éleslövészeteken is bizonyítottuk, hogy mi is katonák vagyunk. Természetesen voltak olyan napok, amikor csak gyakoroltunk és próbáltunk. A zenekar az Izsáki úton lévő Erzsébet-kaszárnyában, majd évekig a Ferenc

József gyalogsági laktanyában volt elhelyezve. Vasár- és ünnepnapokon, valamint katonai rendezvények alkalmával az egység valamelyik százada menetben vonult a garnizonból a Piarista templomhoz szentmisére, néha a Nagytemplomhoz. Mi, zenészek minden esetben a menet élén haladtunk, mintegy diktálva a masírozás ütemét. A lakosság részéről mindig nagy szimpátia övezte a zenekart, annak tevékenységét. Több alkalommal a szentmise alatt is mi szolgáltattuk a zenét, utána pedig gyakran térzenét adtunk a város főterén; rendszerint katonaindulókat játszottunk, de szívesen előadtuk a könnyűlovaság nyitányát is.

– Mit csináltak akkor, amikor az ezred elhagyta a helyőrséget?

– A zenekar szinte mindenhová követte az ezredet. 1940 augusztusában-szeptemberében részt vettünk az erdélyi bevonulás előkészületeiben. A regimentet Vésztfő körzetébe összpontosították egy gyülekezési

körletbe. A kirakodás után, a vonuláskor a katonák a mi muzsikánk ütemére meneteltek, de minden olyan helyszínen játszottunk, ahol az ezredparancsnokság és a tisztikar megjelent. Honvédzenekarunk ott volt 1941-ben a Délvidék egy része visszacsatolásának hadműveleteinél is. Mindig az ezredtörzssel együtt meneteltünk, majd térzenét adtunk mindazokon a településeken, ahová bevonultunk. A szegedi, kecskeméti és halasi zenészekből álló, mintegy 150 tagú összevont zenekarral játszottunk Újvidéken, Óbecsén, Palicson, Szenttamáson, Zsablyán, Pacséron, Zomborban és Szabadkán.

– Az 1942 tavaszán kezdődött mozgósítás után a kecskeméti 13. könnyű hadosztály kötelékében a zenekar is kikerült a szovjet frontra.

– Többnapos vonatutat követően, tikkasztó nyári hőségben, mintegy ezer kilométeres menet után jutottunk ki a hadműveleti területre. Hosszú és fárasztó volt az út a rendkívüli melegben; Gomel, Csernyigova, Kurszk, Tyim, Sztarij Oszkol voltak a menet állomásai. Ott kint a fronton több alkalommal más-más helyszínen, német, olasz és magyar katonák és tisztek előtt is játszott a zenekarunk. Zenekari tevékenységünk mellett időnként őrszolgálatba is beosztottak bennünket, főleg a hadosztálytörzs és harcálláspontja, a raktárak, szálláskörletek őrzésében vettünk részt.

– Milyen frontélményeket őriz azokból az időkől?

– A 7. honvéd gyalogezred hősiesszen küzdött az ún. doni hídfőcsa-

A Zrínyi-egred zenekara (Szeverényi István a második sor közepén látható)

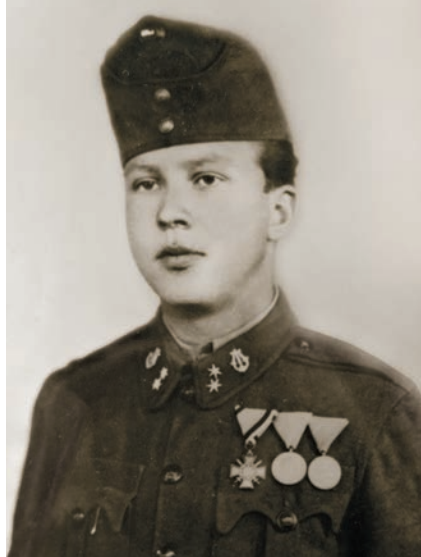

Szeverényi István ny. erdész,
egykori katonazenész

tákban, majd az 1943. januári szovjet áttörést követően is. Január 20-án a kegyetlen hideg idő és a lőszerhiány ellenére is sikeres, de véres kitörést hajtottunk végre Osztrogozsszknál a körgyűrűből. Nagyon sokan hősi halált haltak, eltűntek, megsebesültek, illetve fogságba estek. A kitörést követően mintegy 120 km-es erőltetett menet után, leharcolva értük el a saját védelmi-gyülekezési körletünket. Március 18-án érkeztünk Koroszténybe, ahol végre rendezni tudtuk sorainkat. Áprilisban megtörtént az előkészület a 13. kecskeméti könnyű hadosztály maradványainak a hazaszállítására. Április 26-án indultunk vagonszállítmánnyal Magyarország irányába. Május 1-jén érkeztünk Szegedre, ahol egészségügyi zárlat alá kerültünk. Onnan csak három hét múlva, május 22-én érkeztünk meg Kecskemétre, ahol ünnepélyesen fogadtak bennünket a Nagyállomáson.

– Mi történt ezután?

– 1943 őszén továbbszolgálatot vállaltam a Magyar Királyi 7. Zrínyi Miklós Gyalogezred Pótkeret Parancsnokság mozgósítási osztályánál, ahol írni beosztásba kerültem. Ekkor léptettek elő szakaszvezetővé. 1944 őzétől ismét harcoló alakulathoz kerültem; 1945. március 30-án Érsekújvár térségében estünk hadifogságba. A következő napokban a mintegy 3500 foglyot útbaindították a szovjetunióbeli Lisinstrojba. A Don menti hadifogolytáborban építkezéseken dolgoztunk embertelen körülmények között. Szerencsére túléltem a kegyetlen fogság nehézségeit

A 7. honvéd gyalogezred tizedeseként

és gyötrelmeit. 1948. november 7-én érkeztem haza szerettemhez. Könynyezve borultunk egymás karjaiba... Eredményes katonai szolgálatomért megkaptam az Erdélyi Emlékérmet, a Délvidéki Emlékérmet, valamint a Tűzkereszt I. osztályát a kardokkal.

– Hogyan alakult az élete a háború után?

– Édesapám foglalkozását követve erdészeti dolgozó lettem. Végigjártam az erdész hivatás lépcsőfokait. 1949-1950-ben Bugacon együtt dolgoztam Komáromi Istvánnal, aki később vezérőrnagy lett a Magyar Néphadseregben. 1961-1965 között levelező tagozaton elvégeztem az erdészeti technikumot Szegeden, majd 1977-ben négyhetes erdészeti felsőszintű vezetőképzőn szereztem oklevelet. A Kecskemét melletti Nyárjason erdészetvezetői beosztást töltöttem be 30 éven keresztül.

– Milyen változást hozott Önnek a rendszerváltás?

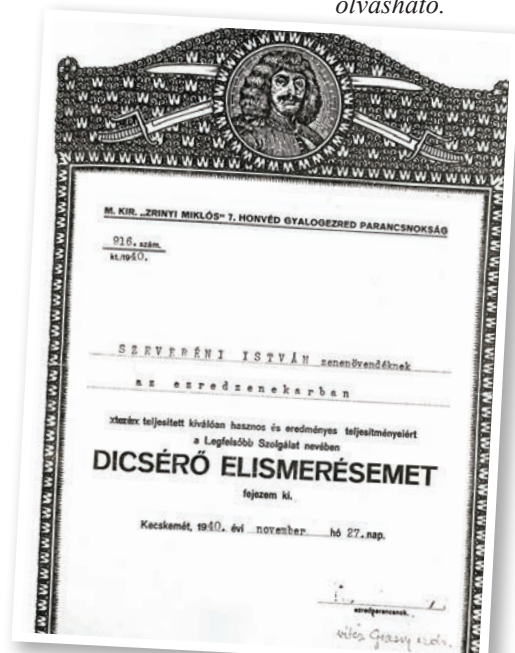
– Azóta minden megváltozott. Szabadon beszélgethetünk az egykori bajtársakkal, volt hadifoglyokkal. 1998. március 11-én beléptem a Honvéd Hagyományörző Egyesület Kecskeméti Területi Szervezetébe. Szinte minden rendezvényükre elmegyek. Több jubileumi emlékműket is megkaptam az ott végzett munkámért. A honvédelmi miniszter 2012. május 21-én, a honvédelem napja alkalmából kitüntetett a Honvédelemért Kitüntető Cím III. fokozatával. Három évvel ezelőtt, a 95. születésnapomon miniszter úr viselettörténeti kisplasztikát adományozott részemre.

– Milyen a kapcsolata ma a Magyar Honvédséggel?

– Figyelemmel kísérem a hadsereg fejlesztését, a mai katonák életét, képzését. Örömmel tapasztalom, hogy a jelenlegi kormány kiemelt figyelmet fordít a honvédség jövőbeni és távlati fejlesztésére. Sajnos két bátyám is hősi halált halt a világháború során. Évekkel ezelőtt felvettem a kapcsolatot a Magyar Honvédség 59. Szentgyörgyi Dezső Repülőbázis parancsnokságával, Hegedűs Ernő alezredes, a Puma harcászati repülőszázad parancsnoka többször is eljött a hősi halált halt Kálmán bátyám tiszteletére rendezett emlékező szentmisére. Együtt koszorúztuk meg a Piarista Gimnázium aulájában lévő márvány emléktáblát, amelyen Szeverényi Kálmán repülő hadnagy, egykori Puma vadászpilóta neve is olvasható. Bátyám életéről és halálának körülményeiről albumot állítottam össze, melyet átadtam a Hadtörténelmi Levéltárnak. Kötetbe foglaltam a saját életem rögzös útját tartalmazó anyagot is, hogy az utódaink tanulhassanak példainkból s küzdelmes életünkéből. Csak az a baj, hogy a volt bajtársaim nagy része már nem a földön jár. Ők nagyon hiányoznak!

*Kenyeres Dénes ny. alezredes
Fotó: Szeverényi István családi archívuma*

Az interjú teljes terjedelmében az Obsitos magazin 2022/2. számában olvasható.

1

2

3

Hűség mindhalálig!

Gondolatok a HAF 32. oldalán közölt képekhez

A Pápai Svájci Gárda patinás kaszárnyájának belső falain látható freskókat Robert Schiess (1896-1956) festette. A művész fiatalságának teljében, a 20-as évek elején érkezett tanulmányútra Olaszországba. Az idő haladtával művészi kiteljesedése nem az elvárásának megfelelően alakult. Ezért Schiess hamarosan, 1923-ban csatlakozott a Pápai Svájci Gárdához, és annak állományában maradt a következő négy évben.

A szolgálatának feszes ellátása mellett, a Gárda akkori parancsnokának, Alois Hirschbühl ezredesnek a felkérésére az alabárd mellett ecsetet fogott (nem is ritkán), és alkotói fantáziájának és képességeinek segítségével az üres, mondhatni sivár falakra vitte fel művészi látomásait. Az ihlettől, illetve a szolgálattól függően eltérő volt az egyes alkotásokra fordított idő. Eközben szép lassan bizony fény derült a talentumára. Tehetségét a von Schulthess svájci nemesi család fedezte fel, és ők ismertették meg vele a híres festőt, Philip Alexius de Lászlót, a Londonban élő magyar portréfestőt.

A rövidre szabott szolgálat befejeztével, Schiess és De László 1928-ban együtt utaztak Amerikába, Afrikába, Spanyolországba, Franciaországba és ismét Olaszországba azzal a cél-

lal, hogy bővítsék művészeti ismereteiket és alkossanak. Az Itáliába való visszatérés régi emlékeket kavart fel a festőben. 1933-ban ismételt felvételét kérte a Gárdába, ahol hosszú ideig, egészen 1951-ig szolgált. Talán az egyik legnagyobb elismerés, amit kapott, hogy felkérték a Gárda parancsnokait bemutató portrék elkészítésére.

Robert Schiess szakaszvezetőként szerelt le másodjára és immár véglegesen. Hatvanéves korában, 1956-ban halt meg az olaszországi Ischia szigetén.

Tartsd erősen a zászlót!

A gárdisták szerint az egyik leglenyűgözőbb portré az egyedül álló őr, aki egy kézzel markolja a csapatzászlót. Nem tudni teljes pontossággal, hogy a művész kiről mintázta az alkotást, de az biztosan elmondható, hogy nagyon szokatlan a pozitúra. Hivatalosan a legmagasabb beosztású altiszt kötelessége és becsülettel teli megtiszteltetése a Gárda zászlójának tartása. Napjainkban ezt a szolgálatot Guillaume Favre főtörzsőrmester látja el (aki ebben a számban üdvözli a HAF olvasóit).

A falra festett alkotáson egy teljes páncélzatban („Gran gala”) felvértezett alabárdos katona alakja

látható. A zászlót fehér kereszt osztja négy mezőre, amelyek közül az elsőt (az aktuálisan regnáló) Pontifex Maximus pápa - akkoriiban, a festés évében, 1940-ben XII. Pius pápa -, a negyediket II. Gyula pápa címere látható, mindkettő piros alapon. A második és a harmadik mező a Gárda - kék, piros és sárga - színeit viseli. A parancsnok - jelen esetben Alois Hirschbühl ezredes - címere a kereszt karjainak metszéspontjában található.

A kék és sárga színek az olasz „della Rovere” ház, míg a kék, sárga és piros együtt a Medici-ház színei. Mindkét ház elválaszthatatlan a Svájci Gárda történetétől. II. Gyula (eredeti nevén: Giuliano della Rovere) pápa alapította a gárdát 1506-ban. VII. (Medici) Kelemen pápa személye pedig a szervezet csapattünnepéhez kapcsolódik. Őt 42 gárdista menekítette ki az Angyalvárba, miközben 147 gárdista esett el abban a csatában, amely 1527. május 6-án kezdődött, és Róma kifosztása (Sacco di Roma) néven híresült el. Az epizód miatt a Pápai Svájci Gárda zászlaja nemcsak hivatalos jelkép, hanem láthatóan emlékeztet őseik áldozatára és arra a vérre, amit az örök készek ontani a római pápa védelmében.

4

A menet

Ebben az esetben sem vagyunk teljesen biztosak abban, hogy kik a képen látható gárdisták. Kivétel a jobb oldali dobos, aki maga az alkotó. Csak a megjelenített pillanatot tudjuk leírni. A festő a művészi szabadság, fantázia mentén megengedett magának egy sajátos képi elrendezést, mivel ez a perspektíva a Vatikánban így nem létezik. Az alkotáson láthatjuk a nagy boltíves kaput - „Porta Viridaria”-nak hívják - és mögötte a Szent Péter-bazilika kupoláját. A Porta Viridaria valójában az a kapu, amely közvetlenül összeköti a laktanyát a Szent Péter térrel, de kivonuláskor nem a kupola nem látható. A Gárda minden katonai alakzata előtt a dobosok lépkednek, majd a rangidős altiszt, a főtörzsőrmester követi őket a zászlóval a kezében, mellette két-két tizedes (zászlókísérőként) halad egy-egy „Lángkarddal”. Ez egy ősi kétkézes kard. Mögöttük látjuk az őrmestert, őt követik az alakzatba beosztott gárdisták. Ez a jelenet minden év január 22-én megismétlődik a Svájci Gárda 1506-ban, ezen a napon történt megalakulásának emlékére. Az elesett svájci gárdisták sírjánál tartott szentmise után az alakzat a Szent Péter téren át vonul vissza a laktanyába.

A most pihenő, de bármikor „tetre kész” mellvérték

Ahogy látjuk a fali festményeken, a sisak és a páncélzat a Svájci Gárda megjelenítésének kulcseleme. A pán-

célokat jelenleg a Gárda őr beosztásban szolgáló tagjai használják. Több mint 60 új páncél található a készletben, azonban a régiekkel együtt, amelyek egy része évszázados múltra tekint vissza, a leltárban több mint 150 darab található. Az újak a felső-ausztriai Mollnban készültek a Schmidberger család hagyományos kovácsműhelyében. Anyaga kovacsoltvas, kovacsolással megmunkált acél, a teljes súlya körülbelül 10 kilogramm. A sisakok súlya 2 kilogramm, és a 20. század elején Svájcban gyártották. A Gárda tagjai az év során három alkalommal viselik a páncélt: húsvétkor és karácsonykor, illetve az „Urbi et orbi” pápai áldás alkalmával, amikor az ifjú gárdisták esküt tesznek. Nyilvánvaló, hogy a modern fegyverek ellen ezek a felszerelések nem védenek. Erre a célra, a biztonság garantálására más, modern eszközök állnak rendelkezésre.

Látogatásunk az oltóponton

A Honvéd Altiszt Folyóirat szerkesztőbizottságának tagjaként, lapunk egyik példányának társaságában kerestem fel az olasz haderő központi kórházát, hogy felvegyem a Covid-19 különböző mutánsainak leküzdését erősítő Pfizer-oltást. A Policlinico Militare a Szent István első katolikus vértanúról elnevezett bazilika, illetve a jól ismert Colosseum közelében, a Celio-dombon található Rómában.

Tekintettel többszörös allergiámra, a végrehajtásra úgymond speciális körülmények között került sor. Bátorúságomat és elszántságomat a velem lévő HAF-példány közelsége, valamint az olasz katonai egészségügy védőszentjének (patrono della Sanità Militare) Lellisi Szent Kamillnak (S. Camillo de Lellis) a kórház udvarán álló szobra erősítette.

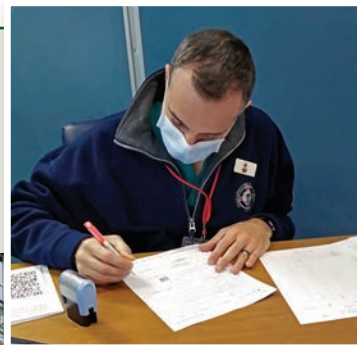
Dr. Pieroni Simone őrnagy szakorvossal, illetve a katonai oltóközpont elhivatott állományával tervezetten 2022. június 20-án ismét találkozom, melyre Simone doktor már meg is írta a beutalót. A HAF

A legöregebb sisak

A felvételek alapján látható, hogy a ma használt sisakoknak sajátos alakjuk van. Ezt a fajtát „Morionnak” nevezik, és a formája a 16. századi spanyol divatra utal vissza. Az évszázadok során a Svájci Gárda állománya többféle sisakkal, illetve kalappal rendelkezett. Jules Repond, a 24. parancsnok 1915-ben megváltoztatta a Svájci Gárda egyenruháját, és ismét lecserélte a sisakot. Vissza szándékozta hozni az eredeti sisakformát. A mellékelt képen a legrégebbi, a 16. század elejéről származó sisak látható. A sisakon lévő deformációk alapján, bár erre jelenleg nincs tudományos bizonyíték, többen úgy vélik: azt a Sacco di Roma többnapos vérengzése idején viselte egy gárdista.

*Dr. Murinkó Attila ezredes –
Manuel von Däniken tizedes*

Fotó: A szerző felvételei

társaságában gondolkodás nélkül, örömmel megyek.

*Lejegyezte és a felvételeket készítette:
dr. Murinkó Attila ezredes*

Gárdistákkal kezdődött az új év

Folyóiratunk korábbi számában exkluzív írást adtunk közre a Pápai Svájci Gárda rangidős vezető altisztjéről, aki lelkesen támogatta az MH Budapest Helyőrség Dandár 32. Nemzeti Honvéd Díszegység delegációjának 2021. november végi római szakmai látogatását. A közöttünk kialakult gyümölcsöző kapcsolat újabb jeleként

Guillaume Favre főtörzsőrmester (a képen jobbról) és gárdista társa magyar feliratú táblával köszönti az idei évet. A díszes öltözetben látható René Stöckli tizedes ötödik éve áll Őszentsége szolgálatában, és instruktorként az újoncok képzését vezeti. Favre főtörzsőrmester jókívánságait küldi a Honvéd Altiszi Folyóirat olvasóinak. A 2022-es esztendőre vonatkozóan így fogalmazott: „Az új év olyan, mint egy üres napló. A toll a kezében van, és rajtad múlik, hogy mennyire lesznek tele az oldalak az év végére...”

Ahogy a felvételen is látható, ő már elkezdte formálni a sorokat. Ehhez kapcsolódóan javasolom: Írásra fel, sercegjen a penna!

*Lejegyezte és a felvételt készítette:
Dr. Murinkó Attila ezredes*

Helyesbítés

A Honvéd Altiszi Folyóirat 2021/5. számának 26-27. oldalán adtuk közre a Fegyvertesztelések című írást, melynek szerzőjét tévesen közöltük. A cikket Fábrián Gábor zászlós (MH BTKK) írta. Mind az érintettektől, mind olvasóinktól elnézést kérünk a hibáért.

A szerkesztő

A HONVÉDSÉGI SZEMLE 2022/2. SZÁMÁNAK TARTALMÁBÓL

Magyar Róbert alezredes:

Az összhaderőnemi támogatás új szervezeti egysége és feladatai a NATO-ban

Szabó Miklós alezredes: Az urbanizáció és a katonai műveletek összefüggései, várható jövőbeni tendenciák

Lesták Tamás r. alezredes: Konvencionális légierőből aszimmetrikus haderőnem? A brit Királyi Légierő műveleteinek jellemzői három évtized alatt

Sásik Csaba alezredes: A katonai szociális munka kialakulása és fejlődéstörténete az Amerikai Egyesült Államok haderejében (2.)

Minkó-Miskovics Mariann – Ács Gábor:

A fegyveresen elkövetett, előljáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak veszélyhelyzet idején

Simicskó István – Szabó Zoltán alezredes: A sportlövészet jelentősége és szerepe a hazafias és honvédelmi nevelésben (2.)

Weinhoffer Judit: A katona-egészségügy szerepe a rehabilitáció 21. századi fejlődésében (2.)

Balla Tibor alezredes: A magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia vezetői, 1872-1918 (1.)

Somodi Zoltán őrnagy: Az afganisztáni felkeléssel szembeni műveletek tanulságai

Bajtársi találkozások

Alessandro Grassano dandártábornok, az Olasz Véderő Vezérkar katonapolitikai és haderőtervezési főcsoportfőnök-helyettese örömmel veszi át Rómában a Magyar Honvédség NATO-csatlakozásának évfordulójára - a Zrínyi Kiadó által - megjelentetett kötetet. Az esemény ismételtén igazolta a régi mondást, mely szerint kicsi a világ. Találkozásunkra ugyanis akár 1996-ban is sor kerülhetett volna az olasz tábori lelkesítő szolgálat által szervezett szentmisék egyikén, hiszen az időben mindketten az IFOR-szolgálatában teljesítettük kötelmeinket.

Sztankai Krisztián őrnagy: Afganisztán: a birodalmak temetője, avagy a modern katonai stratégia legnagyobb bukása századunkban?

Honvédségi Szemle

150. ÉVFOLYAM
2022/2. SZÁM

Humor

Unoka

Kovács törzsőrmester fia így szól a nagymamához:

- Nagy, a születnapodra kapsz tőlem egy piros vázát.
- De kicsikém, nekem olyan már van.
- Csak volt, nagy, épp most törtem össze.

Csapatpszichológusnál

Nagy zászlós rászánja magát és elme a csapatpszichológushoz:

- Ornagy úr, segítsen, valami baj van a férjemmel - minden reggel kávét iszik.
- De hát ebben nincs semmi rendkívüli.
- Igaz, de az én férjem utána megessi a csészét.
- Az egészet?
- Neeem, a fülét meghagyja...
- Hmmm. Így már tényleg furcsa, hiszen az a legfinomabb része.

Nőnapra készülődve

Kiss törzsőrmester fia így szól az anyjához:

- Anya, kérek szépen 10 ezer forintot.
- Minek az a sok pénz, kisfiam?
- Hogy virágot vehessek neked nőnapra!

Mateklecke

Molnár őrmester fia beállít az élelmiszerboltba:

- Jó napot kívánok, kérek szépen két kiló cukrot, egy kiló lisztet, egy fél kiló sajtot és tíz tojást.
- 2550 forint lesz - mondja az eladó.
- Hazaküldjem?
- Nem, köszönöm, csak tudni akartam mennyi a végösszeg, mert ma ez volt a feladat matekból.

Elismerés

Tóth törzszakaszlós fáradtan esik haza a gyakorlatról. Lehuppan a fotelba, bekapcsolja a tévét, mire a felesége:

- Képzeld, drágám, a héten becsöngetett egy koldus.
- Mi történt? - kérdi a törzszakaszlós.
- Hát, adtam neki egy tányér levest, meg egy ezrest.
- De kedves vagy! És a levest megette?

- Igen, az utolsó kanálig!
- Ó, akkor tényleg megérdemelte azt az ezrest.

Barátnő

Kiss szakaszvezető megkérdezi a feleségét:

- Drágám, kivel beszélsz már egy órája telefonon?
- A barátnőmmel. Éppen azt meséli, hogy meg van fázva és egy hang sem jön ki a torkán.

Medvekaland

Jakab főtörzsőrmester szenvedélyes vadász. Megkérdezi a parancsnokát, Kiss alezredest, aki szintén szeret vadászni, hogy medvét hogyan lehet lőni.

- Nézze, főtörzsőrmester úr, medvét csak éjjel lehet igazán lőni.
- Hogyhogy? - kérdi a főtörzs.
- Hát úgy, hogy a szeme világít a sötétben, így ha közé lő, akkor pontos a találat.

A vadászat után az alezredes kíváncsian érdeklődik:

- Nos, főtörzsőrmester úr, hány medvét sikerült lőni?
- Jelentem, egyet sem!
- Hogyhogy? - Érdeklődik az alezredes. - Nem volt jó a tanácsom?
- De, alezredes úr, csak a medvék kettesével párba álltak és mindkettő befogta az egyik szemét.

Honvédkórház után...

- Nos, Makai zászlós, mit mutatott a gyomorröntgen?
- Ne is kérdezze őrnagy úr, hosszú lenne felsorolni.
- Na azért csak mondjon már valamit. Rendben van?
- Tudja, őrnagy úr, annyi mindent kellett az elmúlt években lenyelnem.

Érettségi

Oláh szakaszvezető érettségire készül. Megkérdi Jakab törzsőrmestert:

- Törzsőrmester Úr! Mi a közös Petőfi Sándor és Vágó István munkásságában?
- Ejnye, szakaszvezető, hogyhogy nem tudja? Ez olyan egyszerű, mindkettőről neveztek el hidat.

HONVÉD ALTISZTI FOLYÓIRAT

Megjelenik évente hat alkalommal, minden páros hónapban

2022/1. szám
(február)

Kiadja a Magyar Honvédség Parancsnoksága

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Elnök:

Kaszab Zoltán főtörzszakaszlós,
a Magyar Honvédség vezénylőzászlósa

Tagok:

Balog Sándor főtörzszakaszlós
Bálint Ákos főtörzszakaszlós
Bogya Sándor főtörzszakaszlós
Dr. Murinkó Attila ezredes
Soós Lajos főtörzszakaszlós
Tigyi István Zsolt főtörzszakaszlós
Tömösközy Tamás Kálmán törzszakaszlós

A folyóirat kiadásában és terjesztésében közreműködik a HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság – Zrínyi Kiadó

FELELŐS VEZETŐ:

Kulcsár Gábor ügyvezető
A ZRÍNYI KIADÓ VEZETŐJE:
Dr. Isaszegi János ny. vezérőrnagy

Felelős szerkesztő: Kiss Zoltán ny. alezredes

Olvasószerkesztő: Havasi Máté
Korrektor:

Apagyiné Gáspár Jolán
Tervezőszerkesztő: Kiss Fanni Flóra
Címlapfotó: Dömsödi Richárd ha.

Szerkesztőségi titkár: Pásztor Júlia
A szerkesztőség címe:
1087 Budapest, Kerepesi út 29/B
Telefon: 272-02, 459-5355,
fax: 459-5354

e-mail-cím: kiss.zoltan@hmzrinyi.hu
pasztor.julia@hmzrinyi.hu
Nyomdai kivitelezés:

HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Közhasznú

Nonprofit Kft. Sokszorosító Osztály
Felelős vezető: Pásztor Zoltán
Ár nélküli, belső terjesztésű kiadvány.

HU ISSN 1586-2917

A folyóirat teljes terjedelmében olvasható a www.honvedelem.hu portál kiadványok rovatában

A Honvéd Altiszti Folyóirat tagja
az Európai Katonai Sajtószövetségnek (EMPA)

Történelem a falakon

Tartsd erősen a zászlót!

A Pápai Svájci Gárda kaszárnyájának falain mintegy tíz freskó (falfestmény) idézi fel a Gárda múltjának, illetve Svájc történelmének meghatározó pillanatait. Ezek döntő többsége a vendégek számára kialakított étkezdében, míg egy a közlekedési folyosón, illetve kettő a társalkodóban látható.

Kép és szöveg: Dr. Murinkó Attila ezredes

A legöregebb sisak

A most pihenő, de bármikor „tettre kész” mellvérték társaságában

A menet